

Л. НАЙДЕНОВА

М. ТОДОРОВА

КНИГА
ЗА УЧИТЕЛЯ
ПО РОДЕН КРАЙ

1. КЛАС

ПРОСВЕТА

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪЩНОСТ (ХАРАКТЕРИСТИКА) НА УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ	7
СТРУКТУРА НА УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ	7
Цел и задачи на обучението	8
Цел на обучението	8
Задачи на обучението:	9
1. Образователни задачи	9
2. Възпитателни задачи	10
3. Практически задачи	10
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ	11
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЧАСОВЕТЕ ПО ЯДРА И УРОЦИ	11
СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА НА УЧЕБНИКА	12
ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПЪРВОКЛАСНИЦИТЕ И ХАРАКТЕРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ТЕХНИТЕ ПОЗНАВАТЕЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ	14
ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО	18
Форми за организация на учебния процес	18
Методи за организиране на учебния процес	19
ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО	21
ПРОВЕРКА И ОЦЕНЯВАНЕ НА ЗНАНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ	22
МЕТОДИЧЕСКА РАЗРАБОТКА НА УРОЦИТЕ	23
Обществена среда	23
Природата в родния край	36
Човекът и неговото здраве	50
Празници в родния край	58
ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА	63

СЪЩНОСТ (ХАРАКТЕРИСТИКА) НА УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ

Учебното съдържание на учебника по „Роден край“ в първи клас включва достъпни знания за най-близкото обкръжение на ученика – неговата обществена и природна среда.

Всяко дете обитава определена обществена (социална) среда и притежава известни знания за семейството, за селището и улицата, на която живее. То е в постоянен контакт с природата – растения, животни и природни явления. Но обемът от такива знания при отделните деца е твърде различен, те са хаотични (несистемни) и на съвсем елементарно равнище. В по-благоприятно положение са децата, посещавали детски градини. Те имат по-конкретни знания, които обаче са недостатъчни за училищна възраст.

Програмата по „Роден край“ в първи клас създава условия за обогатяване и систематизиране на тези знания, като дава възможност и всички ученици да усвоят определен образователен минимум от знания за обкръжаващата ги природна и обществена среда, който да отговаря на държавните образователни изисквания за първи клас. Чрез последователност в изучаването знанията трябва да се организират в система, която улеснява тяхното усвояване и трайно запаметяване. Включените в програмата знания се основават на сетивно-познавателния опит на децата. Следователно чрез учебния предмет роден край се осъществява преходът от предучилищна към началноучилищната възраст.

Учебният предмет роден край интегрира знания от различни области на човешкото познание. В процеса на обучение следва да се формират представи за обекти и явления от обществената и природната среда, които са необходимата основа за изграждането на първоначални понятия за околната среда – за човека и взаимодействието му с природата и обществото. Те ще послужат за успешното обучение по предмета и в следващите класове. Трябва да се изградят умения за безопасно движение по улиците, за лична и обществена хигиена, за правилно поведение на обществени места, за опазване на природата, за създаване на комуникативни умения и др.

СТРУКТУРА НА УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ

Учебното съдържание е групирено в четири ядра: Обществена среда; Природна среда; Човекът и неговото здраве; Празници в родния край.

В първото ядро „Обществена среда“ са включени знания за: семейството –

членовете в него, тяхната роля и отговорности, взаимодействия в семейството; родното селище – име, местоположение в държавата, забележителности; училището – име, помещения, персонал, задължение на ученика; улицата, на която живее ученикът – характерни обекти, пътят до училището, правила за безопасно движение, опазване чистотата на улицата; трудова дейност на хората – видове професии и тяхното значение, дейности, свързани с промените в природата през четирите сезона.

Второто ядро „Природна среда“ съдържа знания за: растенията – основни групи – дървета, храсти и тревисти растения, органи на растенията и тяхната функция, условия, необходими за живота на растенията; животните – основни групи животни – насекоми, риби, влечуги, птици и бозайници, диви и домашни животни, приспособяването им към различна среда на живот (вода, суша, почва, въздух); опазването на природата, назоваване на тези човешки дейности, които водят до нарушаване на равновесието в природата; сезоните – назоваване на четирите сезона и запознаване с измененията в природата през всеки от тях.

Третото ядро „Човекът и неговото здраве“ определя запознаване на учениците с правилата за лична хигиена, със значението на спорта и игрите, на дневния режим и храненето за здраве, с растежа и правилното развитие на децата, както и с хигиената и културата на храненето.

Четвъртото ядро „Празници в родния край“ предвижда усвояване на знания за: името на държавата, националното знаме, националните (3-ти март и 24-ти май) и семейните (Коледа, Нова година и Великден) празници.

ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Цел на обучението

Като се използват наличните знания на учениците за околната среда, с които те постъпват в първи клас, на основата на учебната програма и използването на учебника да се допълнят и систематизират техните знания и да им се дадат допълнителни, достъпни и научно верни знания за заобикалящата ги обществена и природна среда, като се формират представи и понятия за конкретни обекти и явления. В процеса на обучение по предмета трябва да се стимулират и развиват познавателните способности на учениците, техните интереси и наклонности; да се формират познавателни, практически и комуникативни умения; да се положат основите на културно общуване в семейството, в училище, на улицата и на други обществени места; да се подпомогне адаптирането на децата към училищната среда чрез обобщаване и системати-

зиране на техния сетивно-познавателен опит; да се изгражда положително отношение към околната среда и да се положат основите на екологично възпитание и поведение.

Задачи на обучението

Целта на обучението може да бъде постигната чрез изпълнение на следните образователни възпитателни и практически задачи:

1. Образователни задачи

Да се конкретизират, систематизират и разширят знанията на учениците за:

- Семейството, селището, в което живее ученикът, и неговите забележителности, училището и задълженията на ученика в него, улицата с нейните особености, трудовата дейност на хората, видовете професии и тяхната значимост;
- Основните групи растения и животни, органите на растенията, тяхното значение и условията, необходими за живота на растенията; диви и домашни животни, приспособления на животните за преживяване в съответната среда на живот;
- Четирите сезона и характерните изменения в природата и трудовата дейност на хората през всеки от тях;
- Правилата за лична и обществена хигиена, необходимостта от спазване на дневен режим, от спорт и игри, от приемане на разнообразна храна и най-подходящото време за това;
- Националните символи и името на страната;
- Някои национални и семейни празници;
- При усвояване на тези знания да се изграждат конкретни представи и понятия за: семейство, родно селище, улица, училище, адрес, светофар, кръстовище, тротоар, пешеходна пътека, професия; растения, дървета, храсти и тревисти растения, органи на растенията – корен, стъбло, листа, цветове, плодове, семена; животни – диви и домашни животни, приспособления; сезони – есен, зима, пролет, лято; здраве, хигиена, дневен режим; родина, знаме, национален празник, семеен празник.
- Да се развива способността на учениците да възприемат знания чрез непрекъснато поддържане на интереса им към учебния предмет. Да се развиват техните интелектуални и практически умения и навици за наблюдение, анализ, сравнение, групиране на обектите (класификация) и обобщение; да се активизира мисленето; да се създават предпоставки за развитие на интереси и наклонности за усвояване на рационални начини и подходи за учебна и трудова дейност.
- Да се разкрият достъпни за усвояване връзки и зависимости между човека и природата, между живите организми и условията им за живот, между сезонните промени в природата и живота на растенията, поведението на животните и трудовата дейност на хората.

2. Възпитателни задачи

Въз основа на учебното съдържание да се възпитава у учениците:

- Правилно поведение в дома, училището, на улицата и на други обществени места, както и нравствени добродетели;
- Уважение към труда на хората, упражняващи различни професии;
- Правилно отношение към растенията, животните и природата като цяло;
- Здравно-хигиенни навици;
- Наченки на самооценка;
- Любов и привързаност към родината и родния край, към народа и гордост от българското културно наследство;
- Ценни личностни качества по отношение на обществената и природната среда.

3. Практически задачи

Да се изградят у учениците умения и навици за:

- Наблюдение, откриване на същественото в изучаваните обекти и явления, сравняване, групиране (на растения и животни);
- Полагане на грижи за растенията и животните и за природата като цяло;
- Усвояване и прилагане на правилата за правилно движение;
- Наблюдаване на времето и отбелязване на неговите особености в определените за целта места;
- Спазване на лична и обществена хигиена;
- Спазване на дневен режим;
- Спазване на хигиена и култура при хранене;
- Намиране на подходящите обекти в приложението и залепването им на определените за това места;
- Чрез организиране на работата по двойки или по групи при решаване на различни познавателни практически задачи в обучението по предмета да се развиват комуникативните умения на учениците.

Поради сходство в съдържанието им в процеса на обучението трудно се различават целите и задачите. Между тях обаче има съществена разлика: целта е свързана със същността на нещата и явленията, а задачата е средство за постигането ѝ.

Образователните, възпитателните и практическите задачи се осъществяват едновременно. В процеса на усвояване на знанията, уменията и навиците се изграждат и качествата на личността на ученика, и отношението му към обществената и природната среда.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ

Брой на учебните седмици – 31

Учебната програма се реализира по 1 час седмично, т. е. в рамките на 31 часа годишно.

От тях:

- За нови знания – 25 часа
- За обобщение – 1 час
- За екскурзии – 5 часа (1 екскурзия за запознаване на учениците със забележителностите на селището и по 1 екскурзия за всеки сезон)

Разпределения на часовете по ядра и уроци

№ Ядра и уроци	Видове уроци и брой на часовете		
	уроци за нови знания	уроци за обобщение	екскурзии
1	2	3	4
Ядро 1			
ОБЩЕСТВЕНА СРЕДА			
1. Моето семейство	1		
2. Моето родно селище	1		
3. Забележителности на родното селище			1
4. Моето училище	1		
5. Нашата улица	1		
6. Трудът на хората. Професии	1		
7. Сезони	1		
8. Есен	1		
9. Есен в родния край			1
Ядро 2			
ПРИРОДАТА В РОДНИЯ КРАЙ			
<i>Растения</i>			
10. Групи растения	1		
11. Органи на растенията	1		
12. Условия, необходими за живота на растенията	1		

1	2	3	4
<i>Животни</i>			
13. Групи животни	1		
14. Диви и домашни животни	1		
15. Приспособяване на животните към различна среда на живот. Приспособления	1		
16. Зима	1		
17. Зима в родния край			1
18. Опазване на природата	1		
19. Зимни празници	1		
Ядро 3			
ЧОВЕКЪТ И НЕГОВОТО ЗДРАВЕ			
20. Хигиена	1		
21. Хранене	1		
22. Спорт и игри	1		
23. Дневен режим	1		
24. Пролет	1		
25. Пролет в родния край			1
26. Пролетни празници	1		
Ядро 4			
ПРАЗНИЦИ НА РОДНИЯ КРАЙ			
27. Национално знаме	1		
28. Национални празници (3-ти март и 24-ти май)	1		
29. Лято	1		
30. Лято в родния край			
31. Сезони (обобщение)		1	

СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА НА УЧЕБНИКА

Учебникът е основно средство в обучението по роден край. В него са реализирани целите и съдържанието на учебно-възпитателния процес, като е съобразен с възрастовите и психическите особености на учениците в тази възраст, с техните възприемателни способности. Той осигурява усвояването на задължителния образователен минимум, определен от програмата по предмета, представен в логическа последователност, т. е. осигурява усвояването му в определена система.

В учебника са разработени всички теми, включени в четирите ядра на програмата, но в последователност, която се налага от принципа за сезонност, който е задължителен в обучението по роден край. Това се отнася не само за темите, свързани с четирите сезона, но и за семейните и националните празници (Колела, Нова година, Великден, 3-ти март, 24-ти май).

Поради спецификата на възрастта и необходимостта от съобразяване с периода на ограмотвяване на учениците главен компонент на учебника са илюстрациите. В тях е включено цялостното съдържание на отделните уроци. Те трябва да се наблюдават внимателно от учениците, за да могат да разказват по тях. Направлявани умело от учителя, трябва да усвояват предвидените от учебната програма знания, да достигнат до определени изводи и обобщения, до изграждането на представи за конкретни обекти и явления и формиране на понятия за тях, без да се изискват тяхното обясняване и формулиране на определения. Встрани от основните илюстрации са изнесени отделни елементи от тях за насочване вниманието на учениците към по-същественото и за улесняване на техния разказ или обяснение.

Текстове почти липсват, особено в първата част на учебника.

В учебника са включени много и разнообразни задачи за самостоятелна работа на учениците: задачи за наблюдаване и разказване, за оцветяване на обекти, дадени само в контури, за рисуване, за свързване на цифри и получаване на конкретен обект, за оцветяване на цифри с цел получаване на естествена окраска на даден животински представител, задачи за оцветяване на съответната цифра в определен цвят за получаване на цялостен обект, дидактически игри и забавни елементи, задачи за рязане на картини от приложението и залепването им на определено за целта място – компонент от урока. Поместени са още лабиринти, кръстословици и др. Чрез изпълнение на тези задачи не само се развиват интелектуалните и практическите умения на учениците, но се реализира и тясна връзка с обучението по други учебни предмети: български език, четене, математика, ръчен труд, физкултура и др.

За характера на самостоятелната работа, която следва да изпълнят, учениците се насочват от условни знаци, поместени в началото на учебника: знак за наблюдение и разказване – дете с разтворена книга, знак за рисуване и оцветяване – дете с четка за рисуване, знак за писане – дете с химикалка, знак за изрязване и залепване – дете с ножица и лепило, знак за дидактични игри, забавни елементи и определяне на поведението на деца и възрастни – правилно и неправилно – дете с въпросителни знаци над главата. Значението трябва да бъде обяснено и усвоено още в първия учебен час и припомняно по-нататък в процеса на работа с учебника, ако това се наложи.

Съдържанието на всяко учебно ядро започва с определен символ. Общоприети символи са поставени и до заглавията на отделните сезони.

Учебникът се състои от три части. Първата е основна. В нея е включено цялото учебно съдържание на предмета; Втората – приложение, е представена от картини, от които учениците трябва да избират, изрязват и залепват на оп-

ределени места в учебника; Трета част е Моята енциклопедия. В нея е предоставено свободно място за всяка тема. Там учениците могат да записват подходящи текстове, гатанки, пословици, да рисуват или да изрязват и залепват подходящи картини. Трите знака, поставени над заглавието, подсказват на учениците как да изготвят енциклопедията. Те са улеснени и от някои поместени там стихове и гатанки.

Още в първия учебен час учителят следва да запознае учениците със структурата на учебника, със символите и условните знаци в него, за да създаде условия за пълноценното му използване. Само в такъв случай могат да се осъществят образователните и практическите задачи на обучението по роден край в първи клас, за което учебникът създава благоприятни условия.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПЪРВОКЛАСНИЦИТЕ И ХАРАКТЕРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ТЕХНИТЕ ПОЗНАВАТЕЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

Възрастова особеност на 6–7-годишните деца е динамичността на тяхното развитие при постъпването им в училище. Основна дейност за тях става учебният труд, децата влизат в нови взаимоотношения с учители и съученици, което разширява и обогатява социалния им опит.

Установяват се и нов тип взаимоотношения с възрастните. От съвместната дейност в предучилищната възраст те преминават към самостоятелна дейност и поведение. Това е относително, защото действията и постъпките на децата са силно повлияни от поведението на възрастните, от техните разкази и постъпки или чрез възприемането на художествени произведения. Затова за педагогическия процес в първи клас е особено характерно противоречието, изразено в стремеж на детето към самостоятелност, от една страна, и подражателно поведение, от друга. То се явява движеща сила с голяма развиваща стойност в края на предучилищния период и началото на училищната възраст, което трябва да се отчита и стимулира от учителите, дори да бъде насочено към задълбочаване.

В училище 6–7-годишното дете попада при съвършено нови условия. Новата социална позиция, която децата заемат, променя представата им за учителя и дистанцията помежду им. За първокласника учителят въплъщава авторитета и респекта на училището, той приема безпрекословно всичко от него. Думите му са истина, която не подлежи на съмнение, оценката му е най-справедлива, критериите му са безпогрешни, а указанията му са закон. Това създава изключително благоприятни условия за възпитаване на първокласниците (№ 12, с. 19).

В училище в личността на 6–7-годишните деца се установява нов тип общуване. В условията на съвместна дейност първокласниците създават свое общество, където задоволяват основните си потребности от общуване и формират навици за съвместен живот. Създава се обществено мнение, което постепенно започва да играе важна роля в техните взаимоотношения.

С постъпването в училище се извършва смяна на доминиращата дейност в детското развитие. Играта постепенно отстъпва пред учебната дейност, но продължава да е от съществено значение за многостранното развитие на личността на първокласника. Тази възможност трябва да бъде използвана от учителя. Обучението, играта и трудът създават най-добри условия за усвояване на обобщения опит на възрастните, за съдържателни взаимоотношения между децата (№12, с. 19). Важна роля в това отношение заема творческата игра. В нея доброволно се формират детски групи, вътре и между които се осъществява развиващо личността общуване. Творческата игра повишава ефективността на обучението. С нея обаче не трябва да се прекалява, защото може да допринесе за задържане на обособяването на обучението и труда.

У първокласниците съществено се изменят съдържанието и характерът на мотивите на поведение, изменя се структурата на мотивационната система (№ 12, с. 19). Най-голямо значение в мотивацията на детското поведение има желанието на децата да подражават на възрастните, да действат като тях. Затова много важни са положителните взаимоотношения с възрастните. Доброжелателното отношение от тяхна страна, изразените симпатии и положителната оценка на дейността на децата е един от основните мотиви в тяхното поведение. В края на предучилищната и началото на училищната възраст започват да се формират познавателните мотиви, най-вече любознателността. В рамките на една учебна година тя видимо се засилва и обогатява. Голямо значение придобиват мотивите, които определят нравственото общуване между децата. Те се развиват и затвърдяват в тясна връзка с усвояването и осмислянето на нравствените норми и правила за поведение в семейството, в училище, на обществени места, с осъзнаването на собствените постъпки и тяхното значение за другите хора.

Децата между 6- и 7-годишна възраст израстват и като субект на дейността, която извършват. Те все по-самостоятелно регулират дейността и поведението си в съответствие с обществените изисквания и правила (№ 12, с. 20). Забелязва се и нещо ново в тяхната дейност. Те започват да се интересуват не само от процесуалната страна на своята дейност, от действието, но и от получените резултати, особено от съответствието на тези резултати с обществените изисквания, което следва да се стимулира.

Децата постепенно се приближават към адекватна оценка за себе си. Най-често критериите им са заимствани от възрастните. Те по-лесно ги съотнасят към другите и по-трудно ги прилагат за оценка на собствените си качества. Често надценяват своите реални възможности. Много необходимо за тях е да получат положителна оценка на действията и постъпките си. Това е изключи-

телно важно за добиването на самочувствие от постигнатото, за стимулиране на творческото начало у децата.

За правилното формиране на личността на малките ученици е необходимо внимателно да се изучава проявлението им във всички сфери на тяхната личност – интелектуална, емоционална и волева (№ 12, с. 21).

Много силна за 6–7-годишните деца е потребността им от нови впечатления. Затова обогатяването на впечатленията и на представите в педагогическия процес има решаващо значение за интензивно развитие на мисленето в този период. Учебниците и целият учебно-възпитателен процес трябва да създават условия за непрекъснато обогатяване на представите и сетивния опит, за по-пълно и точно възприемане на предметите и явленията. Това улеснява развитието на интелектуалната дейност на учениците, нейното пълноценно протичане и развитие. У тях се развиват наблюдателност и точност при възприемане на околната среда – обществена и природна. За успеха в това отношение силно въздействие оказват емоциите, индивидуалният опит и насоките, дадени от възрастните.

Богатството на натрупаните у децата в тази възраст впечатления развива въображението, необходимо в игрите, в изобразителната и в конструктивната дейност. То помага при преноса на знанията и уменията, което има голямо педагогическо значение.

Забелязват се тенденции в развитието на паметта – резултат от участието на децата в разнообразни дейности. Чрез тях първокласниците усвояват похвати за осмисляне и преработване на материала, за волево запомняне и възпроизвеждане. Заедно с това нараства обемът на запомняне и избирателност на паметта (№ 12, с. 21 и 22).

Развитието на нагледно-образното и схематичното мислене е основна тенденция в интелектуалното развитие на първокласниците. Тя се проявява в способността да усвояват знания с по-голяма сложност, да осмислят видими причинно-следствени отношения между предметите и явленията, да решават умствени задачи върху нагледна опора. Нагледно-образното и словесно-логическото мислене са в единство. Те взаимно се допълват и обогатяват (№ 12, с. 22).

В единство с мисленето в процеса на обучението се развива и речта на децата. Обогатяват се изразните средства на речта. Тя става по-свързана, по-осъзната, по-осмислена. От голямо значение е и развитието на вътрешната (беззвучната) реч, чрез която те осмислят и планират своите действия, преди да пристъпят към практическото им изпълнение. Тази реч служи като опора на мислите, които децата вече не изразяват гласно както преди.

Доминираща сфера в душевния свят на първокласника са чувствата. Това се обяснява с ограничените му възможности да управлява своите преживявания. Доминиращата роля на чувствата у децата придава колорит и неповторимост на всяка тяхна дейност. Всяка дейност на детето – учебна, игрова, трудова, се извършва при положителни или отрицателни емоции и го поставя в досег с много по-широк кръг предмети, явления и хора, които стават обект на негови-

те чувства. Тези условия определят развитието и диференцирането на потребностите на детето. Неговите чувства се диференцират като нравствени, естетически и интелектуални. В това отношение голямо значение има общуването между децата. Колкото по-богато е общуването, толкова по-богат е техният емоционален живот.

Основни преживявания, които дават облик на емоционалния живот на децата, са нравствените, интелектуалните и естетическите чувства (№ 12, с. 23).

Нравствените чувства достигат сравнително висока степен на развитие. Децата от тази възраст не само разбират нравствения смисъл на някои действия, но се отнасят към тях емоционално, преживяват ги и ги оценяват от позицията на своите знания и опит.

Изменения настъпват и в развитието на естетическите преживявания, които са резултат от общуването с произведения на изкуството. Децата се вълнуват не само като гледат и слушат художествени произведения, а и като сами „създават“ такива. Удоволствие, радост и възторг те преживяват под влияние както на естетически, така и на нравствени явления.

Интелектуалните чувства се развиват с развитието на потребност от знания. Те се развиват и се усъвършенстват заедно с усъвършенстване на учебната дейност, в която децата участват, като се подсилват и от оценките. Когато първокласникът получи положителна оценка от учителя и родителите за сполучлива учебна дейност, той изпитва удовлетворение и радост от постигнатото, като се мотивира за ново успешно изпълнение на други дейности.

В тясна връзка и зависимост с интелектуалните чувства се развиват познавателните интереси. Учебникът по роден край в първи клас осигурява единство в тяхното развитие.

В този възрастов период започва развитието и на волята. Формирането на волеви качества се извършва чрез всички видове дейности, в които се включват децата. Посредством тях се изграждат основите на инициативност, дисциплинираност, точност, смелост, решителност, издръжливост, настойчивост и други качества на човешката личност (№ 12, с. 24).

За ефективното управление на педагогическия процес е важно да се познават не само възрастовите, но и индивидуалните психически особености на децата. Това е необходимо, за да се осъществи индивидуализацията в обучението, за да се разкрият на потенциалните възможности на всяко дете.

Възпитаването и развитието на детската индивидуалност предполагат изучаване на типологичните различия между децата, които определят тяхното поведение. На практика това означава да се проучи темпераментът на всеки първокласник, да се прилагат съвременни средства за усъвършенстване на типологичните особености на всяко дете и да се оползотворят силните страни от темперамента на детето.

Като резултат от обучението и възпитанието у първокласниците се очертават различия в общите и специалните особености. Децата се различават по

степената на надареност, изразена в наблюдателността, паметливостта, обучаемостта и способността за ориентиране в непозната обстановка, за творческо решаване на поставени задачи (№ 12, с. 25). Тези общи способности определят постиженията в учебната дейност, затова тяхното развитие е една от основните задачи на цялостния учебно-познавателен процес.

Особено значение има и откриването на наклонностите на отделните деца. Това изисква по-голяма наблюдателност на учителя, която ще му позволи да набележи общи средства или индивидуални програми за развитие на творческите заложби на децата.

Тази картина в психичното развитие на 6–7-годишните деца е в известен смисъл и очакван резултат от обучението и възпитанието в продължение на една година.

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО

Форми за организация на учебния процес

Основна форма за организация на учебния процес на обучението по роден край в първи клас е урокът и главно – уроците за нови знания. В годишното разпределение на часовете те са 25. В тези уроци чрез наблюдаване на включените в учебника илюстрации и разказване по тях, както и чрез изпълнение на разнообразните познавателни и практически задачи за самостоятелна работа, учениците усвояват предвидения от учебната програма образователен минимум от знания. У тях се изграждат представи и понятия за изучаваните обекти и явления, въз основа на които те достигат до определени изводи и обобщения. В уроците непрекъснато се осъществява връзка с другите учебни предмети, изучавани в първи клас.

Друга форма на обучение по предмета е екскурзията. Планирани са 5 екскурзии: 1 за запознаване на учениците със забележителностите на родното селище и 4 (по една за всеки сезон) за наблюдаване на най-характерните сезонни изменения в природата и трудовата дейност на хората.

По време на първата екскурзия се прави кратка разходка из родното селище като вниманието на учениците се насочва към някои от забележителните обществени сгради. Посещава се една от тях, където се разглеждат отделните помещения и характера на труда на хората, които работят в тях. Следи се за взаимоотношенията между възрастните в процеса на работата им, за хигиената и подредбата в помещенията. Особено внимание се обръща на поведението на учениците на посетеният мяст.

Другите 4 екскурзии се провеждат в близката природна местност – гора или парк. Учениците се запознават с най-характерните изменения в природата и

труда на хората през различните сезони. Наблюдават се метеорологичните особености на времето и свързаните с тях промени в живота на растенията и поведението на животните. По време на тези екскурзии учениците следва да се научат да различават и назовават конкретни растителни и животински представители от изучаваните групи: дървета, храсти и тревисти растения; насекоми, влечуги, птици и бозайници, в някои случаи и риби, ако екскурзията се провежда край воден басейн.

Целите и задачите на екскурзията се постигат, когато вниманието на учениците непрекъснато се насочва към конкретни обекти, процеси и явления. С помощта на беседа те се сравняват, за да се открият общото и различното между тях. Разкриват се връзки и зависимости между наблюдаваните растителни и животински представители, между жива и нежива природа, зависимостта на някои човешки дейности от природните условия, достига се до определени изводи и обобщения.

За да могат учениците да правят нужните сравнения и да достигат до желаните изводи и обобщения, е необходимо екскурзиите да се провеждат винаги на едно и също място.

Освен образователно екскурзиите имат и голямо възпитателно значение. Те допринасят за естетическото възпитание на учениците, за изграждане на правилното им поведение в природата, за придобиване на практически умения и навици за опазване на природата, т. е. поставят началото на екологичното възпитание у малките ученици.

В природата децата пеят песни (връзка с обучението по музика), рецитират стихове (връзка с обучението по четене), събират опадали листа, плодове, семена, които могат да се използват в часовете по ръчен труд и рисуване. Допринася се много за реализиране на междупредметни връзки.

В никакъв случай екскурзиите не трябва да протичат като обикновена разходка, както често се получава на практика.

Урокът за обобщение се провежда в края на учебната година. Той цели да се систематизират, затвърдят и издигнат на по-високо равнище знанията на учениците за четирите сезона и характерните за тях изменения в неживата и живата природа. Освен това обобщителният урок дава възможност да се запомнят общоприетите символи за обозначаване на отделни сезони, което ще улесни обучението по предмета в следващия клас.

Методи за организиране на учебния процес

Основен метод в обучението по роден край в първи клас е наблюдението. То обогатява сетивно-познавателния опит на децата и създава условия за изграждането на предвидените в програмата представи и понятия. По време на уроците се наблюдават внимателно илюстрациите в учебника и се извлича необходимата информация. Наблюдават се измененията при растенията, проме-

ните в поведението на животните в тяхната естествена среда, особености в трудовата дейност на хората през различните сезони по време на екскурзиите.

Наблюдението на учениците и в урока, и в екскурзиите е целенасочено и се ръководи от учителя с помощта на беседа. Тя се основава върху непосредствените наблюдения на учениците и на вече усвоените от тях (наличните) знания. Беседата дава възможност вниманието на децата да се насочва към важните, съществените особености на наблюдаваните по картини или на живо обекти, към ярката характеристика на природни и обществени явления. В същото време тя трябва да съдейства за разширяването и обогатяването на вече придобитите и за усвояването на нови знания. Въз основа на наблюденията и беседата се изграждат необходимите представи и се формират понятия. Беседата създава условия и за разкриване на достъпни връзки и зависимости между изучаваните обекти и явления, както и за развитие на устната реч на учениците.

Разказът също намира своето място в обучението по роден край. Учениците разказват, насочвани умело от учителя. В отделни случаи учителят дава интересна, допълнителна информация, свързана с конкретното учебно съдържание, под формата на разказ.

Разновидност на разказа е обяснението. То може да се използва например при запознаване на учениците с устройството на някои животински представители във връзка с тяхната среда на живот. Обяснението се различава от разказа по това, че учителят непрекъснато се интересува доколко дадено учебно съдържание е усвоено от учениците и в зависимост от това регулира своето поведение. По този начин контактът между учител и ученик е много по-добре проявен, отколкото при използването на разказа.

Друг важен метод, който следва да се използва в обучението по роден край, е работа с учебника. В съответствие с този метод учителят трябва да изгради у учениците умение за пълно използване на илюстрациите в него, за изпълнение на разнообразните познавателни и практически задачи за самостоятелна работа, включени в учебника.

Друг метод, който намира приложение в обучението по предмета, е практическа работа. Тя се изразява в оцветяване, рисуване, свързване на цифри, изпълнение на дидактически и симулативни игри, решаване на лабиринти и кръстословици, намиране на най-подходящите рисунки в приложението към учебника, тяхното изрязване и залепяне в оставеното за тази цел място в учебника. Учебникът създава условия за извършване на всички тези практически дейности. Учениците могат да бъдат включвани в достъпна практическа работа по време на екскурзиите, например да почистят дадена площ от отпадъци или да заредят с храна хранилки за птици през зимата.

В обучението по роден край в първи клас задължително трябва да се спазват принципите за: достъпност, научност, сезонност, системност и последователност в обучението, свързването на знанията с тяхното практическо приложение в живота – в семейството, на улицата, в училището, сред природата. Не помаловажно е спазването на принципите за нагледност, съзнателно и трайно усвояване на знанията, принципите за развиващо и възпитаващо обучение,

принципите за индивидуален и диференциран подход, както и принципите за самостоятелна и групова (партньорска) работа с цел задълбочаване и осмисляне на знанията, създаване на предпоставки за тяхното практическо приложение, което води до формиране на познавателни, практически, организационни и комуникативни умения у учениците.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

В резултат на правилно организираната и провеждана учебно-възпитателна работа по предмета в края на учебната година учениците следва да са придобили следните знания, умения и навици:

- Да назовават членовете на семейството, да осмислят техните роли и отговорности, както и необходимостта от нормални взаимоотношения; у тях да е изградена култура на общуване в семейството;
- Да знаят наименованието на селището, в което живеят, да могат да го описват и да определят неговото местоположение – в поле, в планина, до река, край море, да изброяват някои от забележителностите му;
- Да знаят името на улицата, на която живеят, да могат да описват забележителните обекти на нея; въз основа на нагледни материали и практически упражнения да са усвоили правилата за безопасно движение по улицата; да са придобили умения и навици за опазване чистота на обществени места;
- Да назовават името на своето училище, да осмислят ролята и отговорностите на хората, които работят в него, да описват класната стая и други помещения в училището, да са научили задълженията си в училище и да са усвоили правилата за правилно поведение както в учебните часове, така и през междучасията;
- Да притежават знания за трудовата дейност на хората, за различните видове професии и тяхната обществена значимост; да назовават такива, които са непосредствено свързани с природата и се влияят от сезонните изменения в нея;
- Да знаят имената на четирите сезона, тяхната последователност и най-характерните изменения, които настъпват в живота на растенията, в поведението на животните и в трудовата дейност на хората през различните сезони;
- Да назовават основните групи растения – дървета, храсти и тревисти растения, да разпознават по картини и в естествена среда по няколко конкретни представителя от всяка група, да знаят органите на растенията и да обясняват накратко най-важните функции, които изпълняват; да знаят какви условия са необходими за живота и нормалното развитие на растенията;
- Да назовават основните групи животни (определени по програмата), да разпознават по картини или в естествена среда конкретни представители от

дивите и домашните животни, да ги съотнасят към съответната група, т. е. да извършват елементарна класификация (групиране) на животните; да обясняват с конкретни примери как някои животни са се приспособили да живеят при определена среда на живот – суша, вода, въздух, почва;

- Въз основа на конкретни примери и нагледни материали да са усвоили знания, умения и навици за опазването на растенията, животните и природата и като цяло да са придобили известна екологична култура;

- Да засаждат и полагат грижи за растенията в класната стая;

- Да са усвоили и системно да прилагат правилата за лична хигиена и да поддържат хигиена на обществени места;

- Да са осмислили значението на храненето, спорта и игрите, съня и спазването на определен дневен режим за опазване на собственото здраве;

- Да назовават името на нашата страна, да разпознават българското знаме; да описват най-характерните особености на включените в програмата семейни и национални празници – как се подготвят за тях и как протичат в семейството, училището, селището;

- Да умеят да работят с картини, табла и други материали, включително и естествени; да описват природни обекти и явления, което усъвършенства устната им реч; да участват в дидактически и симулативни игри за усъвършенстване на комуникативните умения; да са придобили умения за откриване на необходимите картини от приложението на учебника, за тяхното изразяване и залепване на определеното за целта място; умения за оцветяване, рисуване, свързване на цифри и получаването на определен природен обект; умения за решаване на кръстословици и лабиринти; умения да разказват своите преживявания, да споделят опит, свързан с изучаваната тема, да свързват знанията, придобити чрез обучението по роден край, със знанията, усвоени по български език, математика, физкултура и спорт, ръчен труд и др., т. е. да притежават умения за осъществяване на междупредметни връзки.

- Да са изградили у себе си умения и навици за намиране на подходящи картини, стихове, гатанки, пословици за изготвяне на „Моята енциклопедия“.

ПРОВЕРКА И ОЦЕНЯВАНЕ НА ЗНАНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

При оценяване на постиженията на учениците най-съществено значение има устната проверка, реализирана фронтално чрез беседа. Тя се провежда в хода на изучаване на определените теми, без да се отделя специално време за изпитване. Проверката не се извършва само в началото на учебния час, а обхваща всеки етап от урочната работа.

Устната проверка не включва обясняване на понятия, формулиране на определения или цялостно възпроизвеждане на макар и кратките текстове, поместени в края на учебника.

В повечето случаи знанията и уменията се проверяват на основата на илюстрациите, включени в учебника, или чрез нагледни материали. Използват се и различни игрови похвати, и практически дейности, условия за което се съдържат в учебника. Учителят може да използва и други подобни на тях.

Препоръчва се и практическа проверка за установяване степента на формиране на различни умения, възможността за осмисляне на новите знания чрез тяхното практическо приложение. Възможности за това създават всички теми от програмата и са реализирани в учебника.

Използва се и графична проверка, условие за което са задачите за свързване на сходни растителни или животински представители, на растения с принадлежащите на тях части, свързването на цифри, решаването на кръстословици, ориентирането в лабиринти и др.

В края на учебната година учителят може да извърши и тестова проверка с помощта на добре обмислени кратки и достъпни тестови въпроси и задачи. Условия за това трябва да се създават още през учебната година, след приключване на периода за ограмотяване на децата.

Резултатите от проверката на знанията и уменията на учениците по роден край се включват в годишната словесна оценка, която обхваща обучението по всички учебни предмети, изучавани в първи клас.

МЕТОДИЧЕСКА РАЗРАБОТКА НА УРОЦИТЕ

ОБЩЕСТВЕНА СРЕДА

Моето семейство

Цели на урока: Да се обобщят и систематизират знанията на учениците за членовете на семейството и взаимоотношенията в него; да се надградят нови знания за ролите и отговорностите на всеки член на семейството; да се възпита желание у децата да доставят радост в семейството със своето добро отношение и помощ според възможностите; да се изградят у тях интелектуални умения за откриване на подходящите обекти в приложението към учебника, както и умения за оцветяване.

Основни понятия: В процеса на обучението по темата да се формират понятията: емблема (знак), роден дом, семейство, членове на семейството, взаимоотношения, отговорности.

Подготовка на урока: Учителят предварително насочва вниманието на децата към ролята на всеки член от тяхното семейство. Постава им задача да

донесат снимки на семейството или на отделни членове. Самият той намира подходящи стихчета за родния дом, детски илюстрации и песни, разкриващи чувства към родния дом и семейството.

Ход на урока

Урокът може да започне със стихотворения като „Родна стряха“ на Ран Босилек или „При мама и при татко“ от Стоян М. Попов (Чичо Стоян).

Учителят рецитира отделни стихчета, някои от които децата вече са учили в предучилищна възраст. Поставя въпроса: „За кого мислите, когато слушате тези стихотворения?“ Така неусетно се преминава към първата тема от учебника „Моето семейство“.

След кратък увод от учениците се изисква да кажат какво показва емблемата към заглавието на урока. След това им се поставя задачата да разгледат внимателно илюстрациите от с. 4 и да разкажат какво са разбрали от тях. Илюстрациите стимулират учениците да разкажат за своето семейство: къде живеят, кой се грижи за тях, как се казват родителите им, братята, сестрите, бабите и дядовците.

Първата илюстрация трябва да послужи като опора за провеждането на емоционално наситена беседа за родния дом, за отношенията в семейството и задълженията на всеки отделен член в него. Набляга се на чувствата, свързани с дома и близките, които живеят в него; на радостта, която децата изпитват от общуването с родителите; на топлината и уютта на родния дом; на сигурността, която чувстват, когато всички са заедно и си помагат.

Картините от втория ред на с. 4 насочват вниманието на учениците към грижите на майката за отглеждането на детето, особено когато сама се грижи за него.

Запис на песента „Мама“ ще подсили емоционалното въздействие, което оказват картините в учебника.

Насочвани от учителя, учениците разглеждат първата група илюстрации на с. 5. На тях са изобразени примерни задължения на всеки член от семейството. С подходящи въпроси вниманието им се насочва към ролята на всеки член от семейството за осигуряване на спокойствие и ред в дома. Създава се предпоставка за формиране на грижливо отношение към дома и семейството. Учениците се подсецат какви конкретни дейности могат да извършват вкъщи: помощ в домакинството и личното стопанство, грижи за по-малките братчета и сестричета или за по-възрастните хора у дома.

Интересна е задачата за оцветяване на папагала. Тя е свързана с дните за отдих и развлечения на семейството. Например: разходка в зоологическата градина.

Създават се условия учениците да разкажат за своя домашен любимец. Да залепят негова снимка в енциклопедията или да го нарисуват там.

Честването на рождения ден е най-голямото събитие за всяко дете. С беседа, включваща въпросите: „Как посрещате рождения си ден?“, „Как се готвите за него?“ или „Как участвате в подготовката за този празник?“, „Как трябва да

изглежда празничната маса?“, „Какъв подарък трябва да изберете, когато отивате на рожден ден?“, учениците се насочват към последната картина от с. 5. Те трябва да нарисуват върху празното място на масата цветя и подходящи подаръци за рожден ден.

Изводи и обобщения: Урокът обобщава и затвърдява знанията на децата за семейството, за отговорностите на всеки член в него, за възможностите им да участват активно в живота на семейството. Създава условия за участия на учениците в разнообразни дейности: наблюдение, разказване, дискутиране, оцветяване, рисуване, което развива техните познавателни и практически умения.

Моето родно селище

Цели на урока: Да се дадат на учениците знания за родния край, родното селище, неговото местоположение – в поле, в планина, до река, край море; за забележителностите му – паркове, градини, училища, паметници, интересни природни обекти; учениците усвояват елементарни знания за това как изглежда България на географската карта. На тази основа трябва да продължи развитието на техните познавателни способности и на мисленето им; да се възпитава любов към родината и родното селище, както и национална гордост от красотите на България; да се формират природозащитни умения и навици; да се изградят практически умения за наблюдение, разказване, оцветяване.

Основни понятия: Да се формират понятията родина, родно селище, културни и природни забележителности, обществени сгради.

Предварителна подготовка на урока: Изучаването на тази тема налага провеждането на екскурзия, по време на която на учениците се дават необходимите знания за родния край и неговите особености. Осигуряват се подходящи картини, диапозитиви, табла за красотата на родния край. Подбират се литературни и музикални произведения, които предизвикват у учениците възхищение и преклонение към хубостите на родината.

Ход на урока

Урокът може да започне с беседа върху името на родното селище, къде се намира то и как изглежда, след което учителят насочва вниманието на учениците към илюстративния материал в учебника на с. 6. През цялото време се актуализират наличните знания на учениците и с помощта на беседа се допълват знанията им за родното селище.

На първата илюстрация условно е изобразена картата на България. Чрез подходящи въпроси се създават условия учениците да разкажат какво виждат, какво разбират от нея. Могат да бъдат поставени въпросите: „Как се нарича нашата родина, страната, в която живеем?“, „Как изглежда тя на картата?“.

Последователността на въпросите и отговорите в беседата се определя от жизнения опит на учениците, от наблюденията, от предварителните сведения, с които те разполагат за родината.

Като се основават на илюстрацията, учениците разказват: „Нашата родина е България. Това е страната, в която живеем. Тя е красива с широки равнини и високи планини, с бързо течащи реки и част от Черно море.“

Поставя се задача на учениците да поставят знак върху картата, с който да посочат къде се намира тяхното селище.

Урокът продължава с разглеждане на различните места, където живеят хората: къщи на село, край морето или жилищни блокове. Учениците трябва да оцветят дома, който най-много прилича на техния. Чрез сравнение на изобразените жилищни обекти децата разбират, че хората живеят на различни места и в различни по вид жилища и че където и да живее човек, той трябва да обича и да се грижи за дома си. С беседа учителят създава условия учениците да разказват за своя дом и за своето селище.

С помощта на илюстрациите, поместени на с. 7, продължава беседата за родното селище, в резултат на която учениците разбират, че всяко селище има община, читалище, училище, детска градина, площадка за игра, а в по-големите селища още хотели, театри и други обществени сгради.

Учениците сравняват илюстративния материал и установяват основните прилики и разлики с тяхното родно селище.

В края на с. 7 е поместена рисунка за оцветяване и за отбелязване с условен знак кои от нарисуваните обекти се намират в тяхното селище.

В „Моята енциклопедия“ учениците залепват снимка на интересен обект от тяхното селище.

Изводи и обобщения. Може да се смята, че урокът е протекъл успешно, ако накрая учениците самостоятелно или с малка помощ от учителя достигнат до следните изводи и обобщения: Всеки човек има роден дом, родно селище, родна страна (родина). Всеки трябва да обича и да се гордее с родното си селище и да полага грижи за него.

Забележителности на родното селище (екскурзия)

Цели на екскурзията: Да се дадат допълнителни знания за родното място; да се запознаят учениците с природните, историческите и стопанските особености на родното селище; да се дадат знания за правилата, които пешеходците трябва да спазват при движение по улиците и пътищата.

Основни понятия: забележителности, обществени сгради, тротоар, кръстовище, пешеходна пътека, тротоар, светофар, светлинни сигнали.

Предварителна подготовка Избира се място за провеждане на екскурзията, набелязват се по-забележителните обекти, които ще бъдат наблюдавани. Вниманието на учениците основно се насочва към даване на знания и усвояване на умения за правилно движение на пешеходците.

Ход на екскурзията: Според местните условия учителят сам определя последователността за посещение и разглеждане на различни обекти. При наблюдаването се дават достъпни сведения, свързани с историята на обекта. По пътя

се обръща внимание по кои улици минават учениците и на видовете сгради – жилищни, обществени, производствени. Осъществяват се контакти с хората от селището – разпитват се за различни обичаи и традиции, свързани с него. Посещават се исторически и природни забележителности, при което учениците непосредствено усвояват знания и норми на културно поведение сред природата и на обществени места.

При запознаване с природната и обществената действителност у учениците се формират представи за красотата на родната природа, за взаимоотношенията на хората.

По време на екскурзията учителят практически организира движението по определени за пешеходците места. Набляга на това, че при движение по улиците и пътищата пешеходците трябва да се съобразяват с останалите участници в движението, като се задължават да вървят по определените за тях места – в дясната страна на тротоара; а ако няма тротоар – в най-лявата част на улицата или по банкета на пътя срещу движението на превозните средства.

Според местните условия се обясняват правилата за преминаване през подлез, надлез, железопътен прелез. Обяснява се значението на железните прегради (парапети), които се поставят на опасни места, където струпването на пешеходци е най-голямо – пред училища, кина, театри. Учителят обяснява, че деца не бива да се катерят, промушват или седят на тях, защото е опасно.

Съобщават се правилата за културно поведение в превозните средства и се поставя началото на изграждане на навици за тяхното спазване.

Желателно е да се извърши наблюдение на кръстовище, особено когато то е в близост до училището.

По-нататък беседата продължава, като вниманието на учениците се насочва към различните по вид кръстовища в зависимост от това как се регулира движението:

- кръстовище, на което движението се регулира от регулировчик;
- кръстовище, на което движението се регулира със светофар.

По време на наблюдението учителят насочва вниманието на учениците първо към общия вид на кръстовището, а след това към конкретните обекти на наблюдение – тротоар, пешеходна пътека, светофар, регулировчик и т. н.

Основни моменти, на които учителят трябва да спре вниманието на учениците, са: как регулировчикът ръководи движението на превозните средства и пешеходците по оживените улични кръстовища; как водачите на превозни средства и пешеходците разпознават и спазват даваните от него знаци.

Учителят насочва вниманието на учениците към четирите основни положения на тялото и ръцете на регулировчика. Добре е да се наблюдава как регулировчикът спира преминаването на всички превозни средства, за да улесни пешеходците и най-вече преминаването на колони от ученици и малки деца.

При наблюдение на кръстовище, регулирано със светофар, учителят запознава учениците с устройството на светофара и значението на отделните светлинни сигнали: зелен – „Свободен път – премини“, червен – „Забранено минаването – спри“.

За домашна работа се поставя задача на учениците да изготвят маршрутна карта на пътя от техния дом до училището.

Изводи и обобщения: В резултат от проведената екскурзия учениците следва да се убедят, че са длъжни да спазват правилата за безопасно движение, както и определено поведение на обществени места и в обществените сгради.

Моето училище

Цели на урока: Да се дадат на учениците знания за името на училището, помещенията в него, училищния персонал и неговите задължения, живота в училище, взаимоотношенията учител–ученик, ученик–съученици; да се формират умения за правилно поведение в училище по време на часовете и междучасията; да се изградят практически умения за опазване на класната стая, училищните помещения и учебните вещи.

Основни понятия: В урока следва да се формират понятията училище, учител, ученик, класна стая, кабинети, учебен час, междучасия, директор, училищен персонал.

Подготовка на урока: Предварителната подготовка на урока включва осигуряването на условия за подходяща емоционална нагласа и празнично настроение у учениците. За целта учителят подрежда на класната дъска малка изложба със снимки и рисунки. Подбира подходящи стихове и песни. Преди часа развежда учениците из училището, запознава ги с персонала и помещенията в него.

Ход на урока

Урокът започва с припомняне на впечатленията от първия учебен ден. На фона на подходяща музика учениците разглеждат снимката към темата от учебника. Обръща се внимание на празничната обстановка, на облеклото на децата, на пъстрите букети. Учителят чете подходящи стихотворения за първия учебен ден и училището. Създават се условия учениците да разгледат илюстрациите на дъската и в учебника и сами да разкажат какво виждат на тях, да разкажат какво са разбрали от песните и стихотворенията, как са очаквали този ден, какво най-много им е харесало и ги е развълнувало.

След това вниманието се насочва към втората илюстрация, представляваща разрез на училищна сграда. Въз основа на нея и техните непосредствени наблюдения те разкажат кои кабинети и други помещения са посетили, какво им е направило най-силно впечатление. Запознават се с ролята и отговорностите на хората, които работят в училище: директор, секретар, домакин, медицинска сестра, хигиенистки.

В полето до илюстрациите са дадени отделни елементи, които подпомагат обучението по темата. В случая има нарисован компютър. Учениците разкажат най-общо какво знаят за него и посещават компютърния кабинет в училището (ако има такъв).

Учениците трябва да придобият известни знания за управленската дейност в училището. При беседа учителят може да зададе следните въпроси на децата:

„Кой ръководи нашето училище?“, „Как той управлява училището?“. Изяснява се, че директорът управлява училището с помощта на учителския съвет и всички останали му помагат. Изграждат се понятията директор и учителски съвет.

Върху илюстрацията на с. 9 се осъществява беседа, която включва въпросите: „Какво съдържа ученическата чанта?“, „Как трябва да се подрежда?“, „Кои учебници и учебни помагала да сложат учениците в нея?“, „Как да ги опазват?“. Създава се предпоставка за грижливо отношение към учебниците и учебните помагала.

Организирант се дидактични игри: „Кой най-бързо ще подреди своята чанта?“, „Изброй и покажи с цифра колко учебници и тетрадки ще сложиш в чантата си за часа по родна реч?“, „Колко... по математика?“, „Кои от нарисувани те предмети в учебника ще сложиш за часа по изобразително изкуство?“.

Двете следващи илюстрации в учебника на същата страница са много важни. Те дават представа за живота на детето в училище. На учениците се обяснява как да се държат в клас по време на учебните часове, как трябва да седят на чина, как да подреждат работното си място, как да се държат в междучасията. Учениците изказват различни предположения за проблемните ситуации, изобразени в картините. В непринуден разказ те определят кое е правилно и кое неправилно и поставят необходимия знак в празните кръгчета – за правилно и за неправилно.

Отделните елементи от страници на основните илюстрации дават възможност към учениците да се отпрати въпросът: „Кои от изобразените обекти в полето са свързани с предмета роден край?“

Поставя им се задача да залепят в „Моята енциклопедия“ снимка от първия учебен ден или да нарисуват картина, свързана с темата.

Изводи и обобщения: В училище работят много хора и всеки от тях има своите задължения, учениците също. Основно тяхно задължение е да се учат прилежно и да се държат прилично както в учебните часове, така и в междучасията, т. е. те трябва да изградят у себе си умения и навици за учебен труд и за правилно поведение в учебните часове и в междучасията, а също и за добро отношение към целия училищен персонал.

Нашата улица

Цели на урока: Да се дадат знания на учениците за наименованието на тяхната улица, за основните обекти по нея, за необходимостта от тяхното опазване и чистотата на улицата, за правилата, които трябва да се спазват за безопасно движение по улиците и да се изградят умения и навици за тяхното спазване при регулирани и нерегулирани кръстовища, улици и пътища; за опазване на себе си по пътя от дома до училището и обратно.

Основни понятия: улица, адрес, светофар, кръстовище, тротоар, пешеходна пътека, светлинни сигнали, маркировка на пътя.

Предварителна подготовка: По време на вече проведената екскурзия учениците са се запознали с по-важните обекти на улиците, които са посетили. Поставя им се предварителна задача да опознаят улицата, на която живеят, да разпитат родителите си от кога живеят на нея, как е изглеждала тя преди, кои са по-интересните сгради и места по нея; да наблюдават какви превозни средства минават по тяхната улица и какви опасности крие тя за хората, които не спазват правилата за безопасност на движението. Осигуряват се табла и картини, свързани с безопасността на движението.

Ход на урока

Целите на урока до голяма степен се осъществяват благодарение на предварително проведената екскурзия в родното селище (квартал) и наблюденията, извършени тогава.

В урока тези знания се актуализират, разширяват и систематизират. За това много допринасят картините в учебника на с. 10 и 11. Първата илюстрация на с. 10 дава възможност на учениците да разкажат на коя улица живеят, как идват до училището и какви правила за безопасно движение трябва да спазват.

След това учениците по групи от двама или трима разглеждат маршрутните си карти, каквито всеки първокласник трябва да има. На места се намесва учителят с цел да поясни някои ситуации или основни понятия.

Като разглеждат илюстрацията с двете кръстовища от същата страница, учениците трябва да отговорят на въпросите: „Къде се движат пешеходците?“, „Как те пресичат улицата – на кои места?“, „Къде се движат автомобилите и другите превозни средства?“, „Какви правила трябва да спазваме като участници в движението?“.

Основен акцент се поставя върху светофара, който умишлено е изнесен и в полето. От учениците се изисква да го опишат, да си припомнят характерните му особености и значението на светлинните сигнали.

Първата група илюстрации от с. 11 изисква от учениците не само да разкажат какво е изобразено на тях, но и да определят поведението на децата в тях чрез поставяне на знака правилно или неправилно в празните кръгчета.

Работата продължава с актуализиране на всички налични знания за улицата и нейните особености като част от родното селище – място, където живеят, и мястото, на което играят. Дава се възможност на учениците да разкажат на коя улица живеят, как се казва тя, защо обичат своята улица, как искат да изглежда тя, какви особености има по нея, какви грижи полагат за опазване на красотата и чистотата ѝ.

Учениците внимателно разглеждат голямата илюстрация на с. 11 и разказват какви грижи са необходими, за да бъде улицата чиста и красива. Със знаците или в празните кръгчета те определят поведението на възрастните и децата на картината. Изнесените в полето до илюстрацията елементи подпомагат обучението по темата.

В края на часа децата следва да посочат в какви конкретни дейности могат да участват те, за да бъде тяхната улица чиста и красива.

Изводи и обобщения: Улицата, на която живеем, трябва да бъде чиста и красива, за което могат да помагат със своите действия и децата. За осигуряване на своята безопасност на улицата те трябва да спазват правилата за безопасно движение и да играят на определените за това места.

Трудът на хората. Професии

Цели на урока: Да се запознаят учениците с различни видове професии, да осъзнаят необходимостта от човешкия труд; да осмислят обществената значимост на всички видове труд; да се формира у тях положително отношение към труда на хората от всички професии.

Основни понятия: труд, трудова дейност, професия, работно място.

Подготовка на урока: Усвояването на учебното съдържание се осъществява след вече проведеното наблюдение в по-известни производствени обекти в района по време на екскурзията в родното селище; на учениците се поставя задача да разпитат своите родители за техните професии; за урока учителят подготвя картини, табла, разкази, стихотворения, пословици и гатанки за трудовете дейности, които хората извършват, за различните професии.

Ход на урока

Целесъобразно е урокът да започне с обобщаването на впечатленията от предварително проведеното наблюдение и на тази основа да се проведе беседа за различните професии.

Въз основа на конкретния илюстративен материал в учебника на с. 12 и 13 се разкриват същността и значението на различните видове труд. Учениците назовават изобразените в него професии. У тях се създава интерес към производствените продукти, към труда на хората, обслужващи различни машини, превозни средства или извършващи ръчен труд. Те се подканват да споделят лични впечатления, след което да съотнесат отделните елементи, изнесени в полето, към илюстрациите на с. 12.

Учителят се стреми да обогати представите на учениците за видовете обслужващ труд. Да изгради у тях умения за правилно обръщение към търговските работници. Възпитава навици за културно поведение в магазина, при лекаря, зъболекаря и на други обществени места.

Илюстрациите на с. 13 дават възможност на учениците да разказват за професии, свързани с превозните средства – пилот, стюардеса, капитан, моряк, ватман и др. Те оцветяват самолета и кораба. Разказват и за професии, свързани с други превозни средства – автобус, такси, влак.

Илюстрациите от втората част на с. 13 създават условия за по-добро осмисляне труда на полицаите, лекарите и пожарникарите и за запомняне на важните телефонни номера, свързани с тези професии: 166, 150 и 160. Те са общовалидни за цялата страна – 160 за пожарна, 166 за полиция, 150 за бърза помощ, и трябва да се запомнят от всички ученици, за да знаят на кой номер да звънят при нужда. Но най-напред децата трябва да свържат с черти професията със съответната кола и телефонен номер.

Изводи и обобщени: В резултат на така проведеня урок учениците трябва да стигнат до извода, че всички видове професии са обществено значими и затова трябва да се отнасят с уважение към хората, които ги упражняват. Всеки ученик да знае при нужда кой телефонен номер да набере, за да получи необходимата помощ.

Сезони

Цели на урока: Учениците да се формират първите и най-общи представи и понятия за природата и нейните елементи – растения, животни, равнини, планини, за живата и неживата природа; да се изградят у тях умения да наблюдават промените в природата през четирите сезона; да се разкрият в най-елементарна форма признаците на тези промени и въз основа на илюстрациите в учебника и личния опит на учениците да достигнат до определени изводи и обобщения; да се приучат учениците да търсят причинните връзки и зависимости между явленията в природата – между промените в неживата природа (главно промените на времето) и промените в живота на растенията, поведението на животните и трудовите дейности на хората.

Основни понятия: природа, жива природа, нежива природа, сезони, пролет, лято, есен, зима, сезонни промени.

Подготовка на урока: Учителят намира подходящи картини за състоянието на природата през различните сезони, подготвя стихчета или песнички, илюстриращи характерни сезонни промени в неживата и живата природа.

Ход на урока

Най-напред учителят обяснява, че в нашата страна се редуват четири сезона, и назовава имената им в последователен ред. Постава задача на учениците да повторят имената на сезоните, спазвайки последователността.

След това вниманието на учениците се насочва към илюстрациите на с. 14, в които са представени сравнително цялостни картини на характерните особености в природата през всеки един от четирите сезона. През пролетта растенията се разлистват и цъфтят, прелетните птици (щъркелите, лястовиците) се завръщат от юг, катеричките водят активен живот, таралежите са се събудили от зимния си сън. През лятото зреят плодовете на някои растения, животните отглеждат своите малки. През есента листата на повечето растения се обагрят и опадват, прелетните птици отлитат на юг, катеричките усилено трупат храна за зимата, таралежите се подготвят за зимен сън, като се заравят в опадалите листа. През зимата повечето растения са без листа, броят на видовете животни, които могат да се видят, е много по-малък, отколкото през пролетта и лятото, катеричките ровят в своите скривалища за храна. Приблизително това е, което учениците трябва да могат да разказват след внимателно наблюдение на илюстрациите за четирите сезона, като умело се насочват от учителя с подходящи въпроси.

Отстрани са дадени емблемите (знаците) за изобразяване на отделните се-

зони, които учениците трябва да запомнят: пролет – бяло цвете на зелен фон, лято – житен клас на оранжев фон, есен – дъбов лист на кафяв фон, зима – снежен човек на син фон. За по-кратко учениците могат да отбелязват отделните сезони само с общовъзприетите за тях цветове, дадени в квадратчетата.

На с. 15 са проследени промените, които настъпват през четирите сезона при един конкретен представител от растенията и животните. Учениците проследяват внимателно тези промени и разказват за тях.

В първата група илюстрации са представени промените на ябълково дърво. През пролетта то цъфти и се разлиства, през лятото неговите плодове наедряват, през есента узряват, листата се обагрят и опадват, през зимата дървото е с голи клони.

С втората група илюстрации се проследяват промените в живота на синигера през четирите сезона. През пролетта той си прави гнездо и снася яйца, през лятото от тях са се излюпили малки птичета, които се нуждаят от грижите на своите родители (те ги хранят), през есента малките вече са пораснали и могат сами да се грижат за себе си, а през зимата синигерите остават да зимуват у нас, затова у децата трябва да се изградят навици да полагат грижи за тяхното изхранване през зимата.

Най-отдолу на същата страница са дадени знаците за отбелязване на времето: слънчево, променливо, облачно, духа вятър, вали дъжд, вали сняг. Отстрани на знаците е очертано място, в което учениците трябва да отбележат с подходящия знак какво е времето за деня. По-нататък в учебника, в края на всеки урок, е оставено такова място, в което учениците да отбелязват особеностите на времето за деня, в който имат час по роден край. Това създава условия за стимулиране на наблюдателността на учениците и за възпитаване на системност в наблюдаването на времето и неговото графично изобразяване.

Изводи и обобщения: В края на урока учениците следва да достигнат до елементарните изводи, че промените в неживата природа (промените на времето) водят до промени в живота на растенията и поведението на животните, т. е. у тях да се изградят първоначални идеи за връзките и зависимостите на живата природа от неживата. Сезонните промени влияят и върху трудовата дейност на хората, особено на селскостопанските и горските работници.

Есен в родния край (екскурзия)

Най-напред учениците се запознават с промените през есента, тъй като учебната година започва през този сезон.

В разпределението на учебното време през годината е предвидено по една екскурзия за всеки сезон. Екскурзиите могат да се провеждат преди или след изучаването на даден сезон, по преценка на учителя или в зависимост от характера на времето. В първия случай те дават възможност на учениците да получат конкретни възприятия за промените в природата през различните се-

зони и на тази основа да се постави началото на формиране на понятията, свързани със сезоните. Във втория – екскурзиите служат за разширяване, затвърдяване и по-добро систематизиране на знанията, получени в урока; за достигане на по-убедителни изводи и обобщения.

Цели на екскурзията: Учениците да получат конкретни възприятия за промените в природата при настъпване на есента – захлаждане на времето, обагряне и окапване на листата на много дървета и храсти, изсъхване на тревата, отлитане на прелетните птици, характерни трудови дейности на хората в полето и градините.

Основни понятия: природа, сезон, есен, обагряне, листопад, прелет на птиците, захлаждане на времето, оран, прекопаване, беритба на плодове и зеленчуци, гроздобер, златна есен, посеви.

Подготовка на екскурзията: Учителят трябва да определи маршрута на предстоящата екскурзия, така че учениците да получат повече възприятия за промените в природата през есента и трудовите дейности на хората през този сезон. Място на екскурзията може да бъде близката гора или парк.

На учениците се възлагат предварителни задачи: да наблюдават лястовиците и щъркелите – къде живеят, с какво се хранят, как отлитат на юг.

Ход на екскурзията

По време на пътуването до мястото на екскурзията учителят насочва вниманието на учениците първо към общия изглед на природата, а след това към конкретните обекти за наблюдение. В беседата съзнателно използва новите понятия – природа, сезон, есен, обагряне, листопад, отлитане и др., за да ги затвърди.

По-нататък вниманието се насочва към красотата на гората или парка. Речникът на учениците се обогатява с нови думи: ронят, стелят, шумолят, листопад, пъстра, златна есен и др.

Проверяват се личните наблюдения на учениците за отлитането на лястовиците и щъркелите, дават се сведения кога и как отлитат те.

След това учениците се запознават с по няколко характерни растителни и животински представителя. Например дъб, бор, липа, шипка; катеричка, синигер, кълвач, сврака. Изисква се от тях да се научат да ги разпознават и назовават.

За затвърдяването на тези знания се организира дидактична игра, в случай че екскурзията се провежда в гора (в парк не бива, за да не се machka тревата).

Играта се състои в следното: Учителят назовава името на дърво и изисква за определено време всеки ученик да застане до такова дърво. Играта продължава, докато учителят се убеди, че учениците са запомнили имената на дърветата и са се научили да ги разпознават.

Екскурзията продължава с наблюдаване на някои трудови дейности на хората през есента – оран на полето, беритба на плодове или зеленчуци в градините и др., които могат да се видят.

Преди да напуснат гората или парка, учениците събират красиво обагрени

опадали листа и плодове. Под ръководството на учителя те могат да си направят сбирка от тях или да ги използват в часовете по изобразително изкуство или домашен бит и техника.

За по-емоционално протичане на екскурзията учителят може да рецитира стихотворението на Лъчезар Станчев „Есен“ (от сборника на Л. Станчев „По гори и поля“, „Народна просвета“ 1968 г.).

Изводи и обобщения: През първата половина на есента, известна като златна есен, природата е много пъстра и красива. Това се дължи наobaгрените листа. Броят на птиците е намалал, не се чуват птичи песни, но могат да се видят много птици, които зимуват у нас. В полето и градините кипи усилен труд. Хората обират плодовете и зеленчуците и подготвят почвата (чрез оран или копане) за нови посеви.

Есен

Цели на урока: Да се затвърдят, обогатят и систематизират знанията на учениците за сезона есен; да се разширят знанията им за характерните промени, които настъпват в живота на растенията, в поведението на животните и трудовата дейност на хората; да се разкрият по достъпен начин причините за настъпването на тези промени.

Основни понятия: Да се затвърдят понятията сезон, есен, обагряне, листопад, прелет на птиците, зимен сън, захлаждане на времето, оране, гроздобер, беритба на плодове и зеленчуци, зимнина.

Подготовка на урока: Учителят намира подходящи картини, стихове, гатанки и други за сезона есен.

Ход на урока

Най-напред се актуализират впечатленията на учениците, техните възприятия, получени по време на екскурзията. Припомня се всичко, което те са научили по време на нейното протичане. Илюстрациите на с. 16 и 17 дават възможност да се затвърдят и разширят тези знания чрез включването на нови обекти. Например промените, които се наблюдават в дворовете през есента.

На учениците се напомня символът на есента (дъбов лист на кафяв фон). След това им се поставя задача да разгледат внимателно илюстрациите на с. 16 и подпомагани с въпроси от учителя, да разкажат какво научават от тях.

Като разглеждат първата илюстрация, учениците следва да разкажат, че листата на дърветата са обагрени и опадват, плодовете им са узрели. Това добре се разбира от изнесенния извън илюстрацията жълъд. Появяват се много видове гъби. Щъркелите са отлетели на юг. Катеричката събира храна за зимата, таралежът и мечката се готвят за зимен сън. Свраката остава да зимува у нас.

От втората илюстрация на същата страница се вижда, че в домашните градини са узрели плодовете на овощните дървета и е време те да бъдат обрани. От цветята цъфтят само димитровчета и хризантеми. Малките картини отстрана подсказват, че хората приготвят различна зимнина.

В първата група илюстрации на с. 17 са представени типични дейности на хората през есента, за които учениците трябва да разкажат: оране на нивите с трактор, гроздобер и др.

След това знак им подсказва, че следва да оцветят есенните плодове, очертани с контур.

В последната картина са показани също дейности, типични за есента, които учениците трябва да открият и да разкажат за тях.

В края на урока отбелязват характера на времето за деня.

Като домашна работа получават задача да намерят, изрежат и залепят в „Моята енциклопедия“ есенна картина.

Много подходящо за този урок е стихотворението на В. Павурджиев „Сбогом китно лято“ (от сборника на Л. Станчев „По гори и поля“, „Народна просвета“, 1968 г.).

Изводи и обобщения: От наблюденията сред природата по време на екскурзията и на илюстрациите в учебника учениците трябва да стигнат до извода, че през есента настъпват големи промени в живота на растенията и животните, които се дължат на захладването на времето. Хората извършват характерни за този сезон трудови дейности.

ПРИРОДАТА В РОДНИЯ КРАЙ

РАСТЕНИЯ

Групи растения

Цели на урока: Да се запознаят учениците с трите основни групи растения – дървета, храсти и тревисти, и общите белези между растенията от всяка група; да се разкрият приликата и разликата между тях; да се запознаят учениците с по 1–2 конкретни за нашата страна представители от всяка група; да се изградят у тях умения да ги разпознават, назовават и да ги съотнасят към дадена група; да се изградят у децата умения и навици за опазване на растенията.

Основни понятия: групи растения, дървета, храсти, тревисти растения, опазване, стъбло, корона.

Подготовка на урока: Учителят подготвя картини с представители от трите групи растения, както и подходящи гатанки.

Ход на урока

От екскурзията учениците разпознават вече някои дървета и храсти, а от илюстрациите на с. 18 ще затвърдят тези вече придобити умения и ще разширят знанията си и за други представители от трите групи растения. Ще трябва да открият общото (приликата) между растенията от една група, а чрез сравнение – разликата между представителите от трите групи.

Въз основа на целенасоченото наблюдение на илюстрациите в учебника и доставените от учителя картини, чрез беседа и допълнително обяснение уче-

ниците трябва да научат, че дърветата имат стъбло и корона. За разлика от тях храстите имат по няколко стъбла, но по-тънки и по-ниски. Тук учителят може да използва обяснителен разказ, за да даде допълнителни знания на учениците, а именно, че дърветата достигат голяма височина, че дърветата и храстите имат твърди (вдървенени) стъбла и продължителен живот. Тревистите растения са с меки ниски стъбла. Учителят може да демонстрира това с растение, отгледано в класната стая, или с някое плевелно растение. Повечето тревисти растения имат кратък живот – една или две години.

От изобразените в илюстрациите растения учениците следва да придобият умение да различават и назовават по няколко растения от всяка група. Например: от дърветата – дъб, липа, бор; от храстите – шипка, малина, леска; от тревистите растения – кокиче, мак, глухарче, маргаритка.

Така въз основа на предварителните наблюдения, на илюстрациите в учебника и на други картини, благодарение на допълненията, направени от учителя, се осигурява успешното формиране на предвидените за урока понятия.

Горната картина на с. 19 представлява дидактична игра „Кое е мое?“. Учениците трябва да свържат плода със съответното растение, както е показано с черта между къпината и къпиновия храст.

След това учениците решават кръстословицата. Рисунките на обектите на кръстословицата, дадени отпред, улесняват тяхната дейност.

За повишаване емоционалността на урока учителят може да използва различни гатанки.

Учениците коментират характера на времето за деня и поставят необходимия знак в определения за целта кръг.

За попълване на „Моята енциклопедия“ учениците трябва да потърсят картини на дървета, храсти и тревисти растения и да ги залепят в нея.

Органи на растенията

Цели на урока: Да се научат учениците да различават отделните органи на растенията, да се запознаят в най-елементарна форма с функциите, които те изпълняват; да се изградят у тях интелектуални умения за избор на подходящи обекти от приложението и практически умения за рязане и залепване на определеното за целта място в учебника; да се възпитат природозащитно съзнание и поведение, да се осъществява екологично възпитание.

Основни понятия: органи, корен, стъбло, листа, корона, цветове, плодове, семена, костилки.

Подготовка на урока: Осигуряване на големи картини, на които добре се виждат отделните органи на растение и развитието на едно растение от семе или костилка.

Ход на урока

Като се използват предварително осигурените картини и илюстрацията на с. 20 от учебника, учениците се запознават с органите на едно растение (дърво). Назовават името, а след това и отделните негови органи. Тежестта на уро-

ка трябва да падне върху разясняването на функциите на отделните органи и тяхното значение за живота на растението. За целта се използва беседа, съчетана с обяснения от учителя.

В резултат учениците трябва да получат приблизително следния обем от знания: коренът служи за прикрепване на растението и за приемане на хранителни вещества от почвата; стъблото дава опора на растението, привежда водата и хранителните вещества от корена към листата и отвежда образуваните в листата хранителни вещества към всички части на растението, образува и носи пъпките, от които се развиват листата и цветовете; в листата се образуват хранителни вещества, необходими за живота и растежа на растението, освен това през тях то диша; от цветовете се образуват плодове, в тях има семки или костилки, от които се развиват нови растения. Това се вижда много добре на втората илюстрация на същата страница.

Втората илюстрация показва два плода в разрез, от които учениците разбират, че в плодовете има семена. В едни случаи те се наричат семки (при ябълките, крушите, дюлите и др.), в други – костилки, (при сливите, прасковите, кайсиите и др.). В зависимост от това плодовете се наричат семкови или костилкови. Чрез повторение и използване на наличните знания на учениците се изисква от тях да изброят други плодове със семки или костилки, които знаят. Така знанията им за плодовете се разширяват и затвърдяват. Другите видове плодове, които съществуват, в тази възраст не е необходимо да се знаят от учениците.

Семената, както се спомена по-горе, служат за размножаване на растенията. На с. 21 учениците следва да проследят отделните стадии в развитието на едно растение (слива) от костилка.

Другата задача в учебника изисква от учениците да оцветят нарисуваните с контур клонки с листа и плодове от различни растения.

Следващата задача за самостоятелна работа е за изрязване и залепване. Тя изисква учениците да изрежат круши от приложението и да ги залепят на нарисуваното дърво.

В този урок учителят може да използва няколко подходящи гатанки от книгата на Стефана Стойкова „Български народни гатанки“, „Наука и изкуство“, 1970 г.

В края на учебния час се коментира характерът на времето за деня и се отбелязва с подходящ знак, поставен в определеното за това място.

Като домашна работа на учениците се поставя задача да нарисуват в своята енциклопедия дърво, храст и тревисто растение.

Изводи и обобщения: При правилно организиране и провеждане на урока учениците трябва да стигнат до извода, че всички органи на растението са еднакво необходими за неговия растеж и развитие, затова трябва да се пазят от нараняване и унищожаване. Това води до възпитаване на отговорно отношение към растенията, което е важен елемент при изграждането на екологично съзнание и поведение у учениците.

Условия, необходими за живота на растенията

Цели на урока: Чрез опити и с помощта на илюстрациите в учебника на с. 22 и 23 учениците да разберат какво е нужно на растенията, за да живеят и се развиват нормално; да се внуши, че те могат да осигуряват необходимите условия на растенията, отглеждани в двора и в класната стая; да се възпита у тях грижливо отношение към растенията; да се изградят умения и навици за полагане на грижи за стайните растения.

Основни понятия: условия, почва, слънце, топлина, светлина, вода, въздух, поливане.

Подготовка на урока: Две-три седмици преди провеждането на урока учениците, подпомагани от учителя, извършват следния опит: пет саксии се напълват с почвена смес и се засяват със семена от едно и също растение – пшеница, леща или фасул. Всички саксии се поставят на перваза на прозорец в класната стая и се поливат редовно до поникване на растенията и израстването им до определена степен. След това две саксии остават на перваза, като само едната не се полива, една саксия се поставя на тъмно и се полива редовно, друга на студено и също се полива редовно, а една от саксиите се покрива с буркан и се полива.

Ход на урока

В часа за изучаване на темата всички саксии се подреждат на катедрата, така че да се виждат добре от учениците. Поставя им се задача да наблюдават и сравняват растенията в отделните саксии, да посочат кои от тях са в най-добро състояние, като подчертаят при какви условия са се развивали. Несъмнено това ще бъдат растенията, отглеждани на топло и светло при достатъчен достъп на въздух, поливани редовно. С този опит и с помощта на илюстрациите в учебника учениците ще достигнат до извода, че за да живеят и се развиват добре, растенията се нуждаят от почва, светлина, топлина, вода и въздух. При липса на един от тези фактори те загиват.

Необходимостта от почва може да се докаже също, ако семена се засеят не в почва, а в саксия, изпълнена с намачкана хартия и поливана редовно.

След като се изброят условията, необходими за нормалното развитие на растенията, учителят чрез обяснителен разказ разкрива накратко в какво се изразява значението на всяка от тях:

Растенията живеят закрепени за почвата чрез корените си. От нея те извличат вода и соли, необходими за изграждането на хранителни вещества в техния организъм.

Източник на топлина и светлина за Земята е Слънцето.

Светлината е източник на енергия, необходима за изграждането на хранителните вещества.

Топлината също е много важно условие, защото растенията могат да изграждат хранителни вещества, да дишат само при определена температура. При много ниска и много висока температура тези процеси спират и растението загива.

Водата е главната съставна част на всяко растение. Тя поддържа всички негови части в изпънато състояние. Водата е необходима за разтварянето и приемането на солите от почвата, както и за тяхното пренасяне до листата, където те са нужни за изграждане на хранителни вещества. От листата с помощта на водата образувателните хранителни вещества се отнасят до всички части на растението. Излишната вода се изпарява чрез листата.

Въздухът е необходим за дишането на растението и за образуването на хранителни вещества в листата.

След това учениците оцветяват изображението на с. 23, долу, като спазват цветовете, отбелязани със съответната цифра. Ако работят вярно, ще се получат слънце и небе. Облакът остава бял.

С подходящ знак в учебника се отбелязва характерът на времето за деня.

Изводи и обобщения: За да живеят и се развиват нормално, растенията се нуждаят от условията почва, светлина, топлина, вода и въздух. При липсата на едно от тези условия те загиват. Хората трябва да знаят това, за да могат успешно да отглеждат нужните им растения.

ЖИВОТНИ

Групи животни

Цели на урока: Да се запознаят учениците с някои от основните групи животни – насекоми, риби, влечуги, птици и бозайници, като се разкрият техните най-характерни признаци (белези); да се формират у тях интелектуални умения за разпознаване и назоваване на представители от всяка група, както и умения за свързване на животните от една и съща група (класификация); умения за определяне характера на времето; да се изградят практически умения за оцветяване; да се възпитава съответстващо поведение у учениците към различните животни, да се осъществява екологично възпитание.

Основни понятия: насекоми, риби, влечуги, птици, бозайници, мътене, раждане.

Подготовка на урока: Да се осигурят голямоформатни картини на животни от изучаваните групи, диапозитиви, препарирани животни и сбирки с насекоми, гатанки.

Ход на урока

Учениците наблюдават големите картини, поставени на класната дъска, и илюстрацията в учебника на с. 24. Тя дава възможност последователно да се запознаят с представители от пет групи животни – насекоми, риби, влечуги, птици и бозайници, определени от програмата по предмета роден край. За улеснение на учениците до всеки представител от една група е поставена една и съща цифра. Учениците разказват какво е изобразено на илюстрацията и назовават имената на животните, които познават.

Ръководени от учителя, чрез сравнение учениците трябва да открият най-съществените белези, общи за представителите на отделните групи животни. За целта са нужни и някои допълнителни обяснения. Така децата трябва да усвоят елементарни, но конкретни и научно верни знания за най-характерните особености на животните от изброените по-горе групи.

Насекомите са дребни животни. Тялото им е разделено на 3 части – глава, гърди и коремче. От горната страна на гърдите са прикрепени крилете (обикновено 2 двойки), а от долната – крачката, шест на брой (3 двойки). Движат се с помощта на крилете – летят (има изключения, с които учениците не се запознават).

Рибите живеят във водата, формата на тялото им улеснява тяхното движение. То е покрито с люспи, дишат с хриле, имат перки, с помощта на които се движат (плуват).

Влечугите са доста разнородна група. Към нея от наши представители спадат змии, гущери и костенурки. Едни от тях имат крака – гущери, костенурки, други, например змиите – нямат. Те се движат чрез зигзагообразно извиване на тялото. Общото за тази група животни е, че тялото им е покрито с люспи (костенурките имат и черупка).

Птиците са покрити с пера, имат крила, с помощта на които летят (има малки изключения от това правило – птици със слабо развити криле), човка, два крака, снасят яйца, които мътят.

Бозайниците имат тяло, покрито с косми, четири крака и раждат малките си. Те бозаят мляко от майките си, откъдето произлиза тяхното име.

Чрез обобщителна беседа се затвърдяват знанията на учениците за най-характерните общи белези на животните от петте групи.

Тук е мястото учителят или някои от учениците да кажат гатанки за животни.

Илюстрациите на с. 23 са предназначени изцяло за самостоятелна работа.

Първата илюстрация изисква учениците да изброят колко насекоми, колко влечуги и колко риби са изобразени в нея (връзка с математиката).

След това трябва да преценят и да свържат с линия животните от една и съща група, така както е показано с пчелата и пеперудата.

Най-накрая учениците оцветяват петела и кокошката и отбелязват какво е времето за деня.

Поставя им се задача за дома да намерят картини на животни и да ги залепят в своята енциклопедия. Могат да поместят там и собствени рисунки.

Изводи и обобщения: На Земята живеят много видове животни. Те се обединяват в групи въз основа на общи съществени белези. В първи клас учениците се запознават с представители само от групите на: насекомите, рибите, влечугите, птиците и бозайниците. Животните трябва да се опазват от унищожаване, а при необходимост да се полагат и грижи за тях.

Диви и домашни животни

Цели на урока: Да се разширят, обобщят и систематизират знанията на учениците за дивите животни, да им се дадат знания и за домашните животни; да се изгради умение у тях да съотнасят домашните животни към някоя от изучените вече групи животни за затвърдяване на понятията насекоми, риби, птици и бозайници; да се проверят знанията чрез самостоятелно решаване на занимателни интелектуални и практически задачи, поместени в учебника.

Основни понятия: диви животни, домашни животни, отглеждане.

Подготовка на урока: Осигуряват се голямоформатни картини на диви и домашни животни, диафилми, диапозитиви, гатанки, кратки разказчета.

Ход на урока

Като разглеждат илюстрацията на с. 26 от учебника, учениците трябва да определят и изразят устно кои от изобразените в нея животни са диви и кои домашни. Тук в беседа се разяснява какво е характерно за домашните животни – те не могат да живеят без грижите на хората, които им осигуряват храна, вода, подслон и поддържат тяхната чистота.

След това децата отбелязват в празните кръгчета с цифрата 1 дивите животни, а с цифрата 2 – домашните. После ги преброяват и съобщават колко са дивите и колко домашните животни в картината.

Учителят поставя задача да се назоват други домашни животни, които учениците знаят, извън тези, които са представени в илюстрацията. По-нататък с помощта на беседа се разкрива значението на домашните животни, защо хората ги отглеждат. Например: пчелата е едно от малкото полезни насекоми. Отглежда се от хората заради ценните продукти, които дава – мед, восък, пчелно млечице и др.; от рибите най-често се отглеждат шаран и пъстърва; от птиците – кокошки, патици и гъски заради вкусното месо, яйцата и пуха, който се използва за направата на възглавници; от бозайниците – овце, кози, крави, свине заради тяхното месо, кожи, мляко (овце, кози, крави), вълна (овце, кози) и др.

За отмора може да се прочетат кратко разказче или няколко гатанки за някои животни.

Следва самостоятелна работа – интелектуална и практическа, условия за която създава с. 27 от учебника.

В най-горните три илюстрации учениците трябва да открият кои животни са поставени в нехарактерна за тях среда, да открият „грешките на художника“. Ако има време, могат да оцветят някоя от картините.

Другата задача е за оцветяване на домашно животно. След това учениците трябва да намерят в приложението диви и домашни животни, да изрежат някои от тях и да ги залепят – дивите в квадрата, отбелязан с цифрата 1, домашните – в квадратчето с цифрата 2.

Най-накрая децата поставят в кръга знак за времето през деня, в който се провежда урока.

Ученици разказват за своя домашен любимец.

Изводи и обобщения: Преди много години хората са опитомили някои диви животни и са започнали да ги отглеждат в своите домове или в близост до тях. Всяко домашно животно се отглежда с определена цел – за получаване на ценни продукти, за защита на дома или за удоволствие.

Дивите животни се грижат сами за своята защита и прехрана, а домашните се нуждаят от грижите на човека – за храна, защита и подслон. Тук е мястото учителят да отбележи, че много диви животни също се нуждаят от грижи през зимата – сърни, елени, яребици, гълъби, врабчета, когато трудно намират храна. Учениците от малки трябва да привикнат да полагат грижи за изхранване на птиците, които зимуват у нас – врабчета, гълъби и др.

Животните и средата им на живот. Приспособления

Цели на урока: Учениците да разберат, че през времето на своето дълго съществуване в отделните групи животни са се появили различни приспособления, благодарение на които е възможно тяхното съществуване в дадена среда на живот – суша, вода, въздух, почва; да се изградят у децата умения за участие в дидактични игри („Открий грешките на художника!“), за сравнение, за откриване на прилики и разлики.

Основни понятия: среда на живот, приспособления.

Подготовка на урока: Осигуряване на подходящи картини и препарирани животни.

Ход на урока

Вниманието на учениците се насочва към картините и препарираните животни, и най-вече върху илюстрациите в учебника на с. 28. Дава им се възможност да открият най-характерните приспособления на изобразените животински представители, които правят възможно тяхното съществуване в определена среда на живот – въздух, вода, земна повърхност, почва.

Учениците лесно откриват и разказват за типичните приспособления, тъй като те са нарисувани до самите животински видове: Водното конче лети във въздуха. Възможност за това му дават крилето, които са много добре развити; Скумрията живее във водата. Формата на тялото ѝ и перките улесняват нейното движение (плуване) в тази среда на живот; Змията живее сред гъсти треви и каменисти местности. Липсата на крака улеснява нейното движение в тези среди, движи се чрез зигзагообразно извиване на тялото. Люспите, които покриват тялото ѝ, го предпазват от нараняване; Кълвачът може да лети, но най-често се вижда по стъблата на дърветата, да чука по тяхната кора със силната си човка и изважда изпод нея различни насекоми и червейчета. Той има други приспособления за здраво закрепване по стъблата на дърветата. Особен интерес представлява разположението на пръстите на краката. При всички други птици те са 4 на брой и са разположени три напред и един назад, само при кълвача те са два напред и два назад, което осигурява по-здраво закрепване за стъблата. За това спомага и опашката му, която му служи като столче. Гъските и патиците прекарват голяма част от живота си във водата, където търсят сво-

ята храна и имат форма на тялото, наподобяваща лодка, което улеснява движението им в тази среда. Между пръстите на краката си имат плавателна ципа, която им служи за гребла. Човката на тези птици е с назъбени краища, така през нея се прецежда водата, а хранителните частици остават в устата; Къртицата живее в почвата. Там намира своята храна – главно насекоми. Тя има дребно цилиндрично тяло, заострено отпред и закръглено отзад, покрито с къса, гъста, мека козина. Главата ѝ е малка, заострена и удължена отпред в рило. Предните ѝ крака са къси, силни, разширени като лопати и завършват с остри нокти. С тях и рилото къртицата прави ходове в почвата; Кокошката има слабо развити криле, с които може да прехвърква на къси разстояния. Тя има силни крака, с които рови почвата и намира храна – червеи, насекоми и др.

Котката се придвижва безшумно до своите жертви, главно мишки. За това ѝ помагат меките удебеления (възглавнички) от долната страна на краката (лапите).

Не всичко се вижда в малките картини отстрани на изобразените животни. Добре е учителят да използва дадената тук допълнителна информация и да я предаде по подходящ начин на своите ученици чрез кратки разкази и обяснения.

Работата продължава с дидактични игри и други забавни елементи от с. 29 в учебника.

Първата илюстрация изисква да се открият „грешките на художника“. Ако има време, учениците може и да я оцветят.

Във втората илюстрация с помощта на черта учениците трябва да поставят нарисуваните животни на тяхното място, както е показано с рибата и водата, т. е. да изпълнят дидактическата игра „Постави ме на мястото!“.

Отстрани, в полето, трябва да запишат думата „риба“.

В последната илюстрация трябва да се открият разликите в нейните две половини.

Накрая се отбелязва времето за деня.

В урока могат да се използват много гатанки.

Изводи и обобщения: В резултат на така проведения урок учениците трябва да достигнат до извода, че в процеса на своето развитие, продължило много години, в животните са възникнали различни приспособления, които им дават възможност да живеят и оцеляват в дадена среда на живот. В природата са оцеляли само онези от тях, които са най-добре приспособени.

Зима в родния край (екскурзия)

Екскурзията се провежда на същото място, където е проведена екскурзията през есента, за да могат да се правят сравнения.

Цели на екскурзията: Да се даде възможност на учениците да получат конкретни възприятия за промените в природата през зимата – снежна покривка,

промени при растенията, промени в условията за живот на животните; за характерни трудови дейности на хората.

Основни понятия: сезон, зима, снежна покривка, зимуващи птици, зимен сън, листни пъпки, цветни пъпки.

Подготовка на екскурзията: Обектите за наблюдение са както през есента: растения, животни, трудови дейности на хората.

На учениците може да се поставят предварителни задачи: да установят има ли птички около домовете, в парка, в градините, с какво се хранят; с какви дрехи се обличат хората през зимата, кои са типични дейности на хората през този сезон.

Ход на екскурзията

По пътя към мястото на екскурзията учителят насочва вниманието на учениците към облеклото на хората и на самите тях, като го сравняват с това през есента.

На самото място с беседа вниманието се насочва към снежната покривка, ако има такава. Природата е бяла, а небето тъмно сиво (може в момента да падат и снежинки). Наблюдават се широколистни дървета и храсти. Сравняват се с иглолистните и се разкрива разликата между тях. Клоните на широколистните дървета и храсти са голи, щом се вгледат внимателно, учениците ще открият върху тях пъпки, от които напролет ще се развият нови листа и цветове.

Деца трябва да затихнат и да се ослушат. Установяват, че не се чуват песни на пойни птици. На въпроса: „Защо е така?“, те следва да си припомнят, че тези птици са отлетели на юг. Но в гората или парка могат да се видят други птици: врабчета, врани, гарги, свраки, синигери; да се чуе чукането на кълвача. Тези и още някои други видове птици зимуват у нас.

Интересно за учениците е да узнаят нещо и за живота на бозайниците през зимата. Кои бозайници могат да се видят? – зайци, лисици, катерички, сърни, елени. Из горите бродят и вълци. Напомня им се защо не могат да видят мечки и таралежи. Затвърдява се понятието зимен сън.

Обяснява се, че едни от вече назованите животни, които могат да се видят през зимата, си намират храна и през този сезон – зайци, лисици. Други са си натрупали запаси от храна през есента – катеричка. Сърните и елените, които се хранят с трева, както и някои от птиците, които се хранят със семена (зърна), трудно си намират храна под снежната покривка. Затова хората, най-вече горските работници и ловците, правят хранилки за тях в гората и редовно ги зареждат с храна.

Учениците търсят следи от бозайници и птици по снега. Това засилва интереса им към природата.

Много подходящо е учителят да рецитира стихотворението на Н. Марангозов „Зимна картина“.

По полето и градините не се виждат хора. През зимата те подготвят машините и семената за селскостопанската дейност през пролетта.

Екскурзията улеснява работата с учебника в клас. Ако пък се проведе след урока, ще разшири и затвърди вече усвоените знания.

Изводи и обобщения: Зимата носи радост на децата, защото им дава възможност за много игри, но тя е най-неблагоприятният сезон за растенията и животните. Снежната покривка е необходима за растенията, защото ги предпазва от измръзване, а след топенето си обогатява почвата с вода. Но тя затруднява изхранването на някои животни, затова хората трябва да полагат грижи за тях през зимата. Децата трябва да се включат в тази дейност, главно в изхранването на птиците, които живеят около техните домове, като поставят трошици и зрънца по первазите на прозорците или зареждат с храна специално направените хранилки за птици, което е част от тяхното екологично възпитание.

Ако по време на екскурзията учителят откъсне по една клонка от няколко широколистни дървета и храсти и ги потопи в съд с вода в класната стая, учениците ще могат да се убедят как влияе температурата върху развитието на листните и цветните пъпки. Те ще се развият много по-рано, отколкото в природата.

Зима

Цели на урока: Да се усвоят или затвърдят знания за промените, които настъпват през зимата в неживата и живата природа, растения и животни, и за особеностите в труда на хората през този сезон; да се затвърдят уменията на учениците да разказват по илюстрации, да оцветяват, да намират подходящи картини в приложенията и да ги залепват на подходящо място в учебника.

Основни понятия: сезон, зима, снежна покривка, зимуващи птици, зимен сън, хранилки, листни пъпки, цветни пъпки.

Подготовка на урока: Осигуряват се красиви зимни картини и стихотворението на Елисавета Багряна „Зима“.

Ход на урока

Най-напред с беседа се актуализират и затвърдяват впечатленията на учениците, получени по време на екскурзията (ако тя се е провела преди урока). След това наблюдават внимателно първата илюстрация на с. 30 в учебника и разказват какво научават от нея: През зимата всичко е покрито със сняг, повечето дървета и храсти са с голи клони (напомня се, че по тях има цветни и листни пъпки), зеленят се само иглолистните дървета – бор, ела. От животните се виждат кълвач, синигер, врана и катеричка, която рови под снега в своето скривалище за храна, а мечката и таралежът спят зимен сън.

Втората илюстрация на същата страница показва как изглежда къща с двор през зимата. Там също всичко е покрито със сняг. Дете се радва на зимата. Направило е снежен човек и се готви да се пързала с шейна. Възрастен човек разчиства (отваря пътека в) снега. Друго дете поставя храна в хранилка за птици.

Малките картини отстрани улесняват разказа на учениците. Затвърдява се и символът за зимата – снежен човек на син фон.

Първите две илюстрации на с. 31 показват характерни дейности на хората през зимата: пързалане със ски, работа със снегорин.

Отстрани учениците трябва да запишат думичката „зима“.

По-долу на същата страница децата следва да се ориентират в лабиринта, като помогнат на мечката да достигне до своята дупка за зимен сън. Трябва да очертаят верния път с цветни моливи.

Следва друга задача за самостоятелна работа – да се оцвети нарисуваното с контур; да се изрежат отделни картини от приложението и да се състави цялостна зимна картина.

Накрая да нарисуват необходимия знак за отбелязване на времето.

Добре е в урока учителят да прочете или рецитира стихотворението на Е. Багряна „Зима“.

Като задължение за дома учениците трябва да намерят и залепят в своята енциклопедия зимна картина или сами да нарисуват такава.

Изводи и обобщения: Зимата е неблагоприятен сезон за живота на растенията и животните. Някои животни трудно намират храна през зимата (сърни, елени, яребици и др.), затова хората трябва да полагат грижи за тях – най-вече горските работници и ловците. Те правят специални хранилки за сърните и елените, които редовно зареждат със сено, а за яребиците – навеси, под които изсипват зърна. Децата също могат да помогнат за оцеляване на зимуващи у нас птици, като им осигуряват редовно храна, поставена на первазите на прозорците, по балконите или на специални хранилки.

Опазване на природата

Цели на урока: Да се възпита у учениците правилно поведение сред природата – гори, паркове, зелени площи; непримиримост към отрицателните постъпки на възрастните и техните приятели към растенията и животните, към природата въобще, т. е. да се осъществи екологично възпитание – съзнание и поведение; да се изграждат интелектуални и практически умения за намиране на подходящите обекти в приложението, тяхното изрязване и залепване в празното място на с. 33.

Основни понятия: опазване, защита на природата, изхранване, залесяване, зарибяване.

Подготовка на урока: Осигуряват се картини, на които е изобразено правилно или неправилно поведение на деца и възрастни спрямо природата. Подготвя се стихотворението на Мл. Исаев „Сърнички“.

Ход на урока

Най-напред с беседа се актуализират знанията на учениците, свързани с грижите за природата, главно за растенията и животните. След това се преминава

към внимателно и последователно разглеждане и разказване по илюстрациите на с. 32 и създават условия за изграждане на правилно поведение на децата сред природата и на критично отношение спрямо неправилните постъпки на техни връстници и възрастни хора. Като разглеждат съдържанието на картините, учениците изразяват своето отношение към постъпките на децата в тях чрез поставяне на знак за одобрение (правилно) или неодобрение (неправилно) в празното кръгче, оставено за целта.

Отстрани на илюстрациите е даден знакът за защита на природата, който трябва да се познава от всички ученици, както и този, означаващ „Не пали огън в гората!“.

Първата група илюстрации от с. 33 показва главно грижите, които възрастните хора полагат за опазване и обогатяване на природата – залесяване, зарибяване на воден басейн, грижи за изхранването на сърните и елените през зимата и санитарна сеч в горите. За разлика от безразборната, браконьерска сеч, която твърде често се практикува у нас, със санитарната сеч се цели отстраняване на болните и изсъхналите дървета.

Тук е мястото да се прочете или рецитира стихотворението „Сърнички“.

Отстрани в полето учениците трябва да свържат последователно изписани цифри. Ще се получи бор. Думата следва да се запише под него.

Долу на същата страница е нарисувана част от гора и е оставено празно място. Учениците трябва да изрежат от приложението знака за защита на природата, защитено дърво, кошче за боклук и знака „Не пали огън!“ и да ги залепят на това място. Отстрани в празните редове е добре да запишат думите дърво, гъба.

Определя се времето за деня и се рисува съответният знак в кръга.

Поставя се домашна задача на учениците да намерят и залепят в своята енциклопедия картина, свързана с опазване на природата, или сами да я нарисуват. Могат да изрежат и залепят и подходящо стихче.

Изводи и обобщения: Хората не могат да живеят извън природата, затова трябва да я опазват и да се грижат за нея. Децата от малки трябва да се приучат да не повреждат растенията – да не тъпчат тревата, да не чупят клони, да не правят букети от горски цветя; да не убиват птички, да не събарят техните гнезда и др. Напротив, те трябва да полагат грижи за растенията и животните, доколкото възрастта им позволява това.

Зимни празници

Цели на урока: Да се дадат на учениците знания за честването на празниците Коледа и Нова година; да се запознаят с народните обичаи, свързани с тях; да се формират умения за изрязване и залепване, за писане на поздравителни картички.

Основни понятия: празник, народни обичаи, коледари, Бъдни вечер, Коледа, Нова година, сурвачка, сурвакари.

Подготовка на урока: Осигуряване на подходящи картини, стихчета, приказки и песни, свързани със зимните празници.

Ход на урока

Чрез разказ и беседа с помощта на илюстрациите в учебника учителят разширява и обогатява знанията на учениците за честването на най-очакваните и любими празници – Коледа и Нова година. Насочва вниманието им към първата илюстрация на с. 34. Поставя акцент на празничната обстановка въкъщи, на иконата, изобразяваща Рождество Христово, на дебелото дърво – бъдника в огнището, на подредената маса и на участието на децата в подготовката на Бъдни вечер. Обяснява какво означава Бъдни вечер, чете им допълнителни материали, свързани с темата.

Илюстрацията дава възможност на учителя да им разкаже за традиционните български обичаи, свързани с бъдната трапеза. На нея трябва да има от всичко, което е произвела ръката на стопанина. Гозбите са постни – фасул, пълнежни чушки, сърми, ошав, грозде, ябълки, круши, орехи, мед. Стопанката е омесила погача с изображения на нивата, лозето, кошарата, овцете. Тя е украсена с чемширови клонки и късмети. В огнището гори бъдникът.

На втората илюстрация са нарисувани коледари в традиционно празнично облекло и със специална украса на калпаците от пуканки, китки чемшир и цветя. Коледарите са весела дружина от младежи, нарамили шарени торби и криваци. Те обикалят домовете и благославят труда на стопаните. Пеят за здраве на хората и домашните животни, за плодородие на земята.

Сияещата елха се свързва с идването на Исус Христос на Земята, който донася частица от небесния мир – красивото, отрупано с плод райско дърво. Затова елхите се отрупват с най-различни фигурки на ангелчета, звезди, топчици, свещички, гирлянди, символизиращи светлината, знанието, чистотата и истината.

Третата илюстрация дава възможност за самостоятелна работа – учениците трябва да преброят колко играчки е необходимо да изрежат от приложението и да ги залепят, за да украсят елхата.

В полето до илюстрациите са включени отделни елементи от нея, които подпомагат обучението по темата. Задача с повишена трудност е тази, която изисква в тесните и широките редове учениците да запишат думите „Коледа“, „елха“ (тази задача не е задължителна за всички ученици).

След Коледа един от най-чаканите зимни празници е Нова година. Илюстрацията на с. 33 разкрива старите народни обичаи, които ни връщат в детството на дедите и прадедите ни. Стопанката на дома е подредила грижливо софрата. Върху пъстротъкания месал са сложени свинска глава и пача, орехи, чеснов и кромид лук, мед, вино, ракия. Централно място на трапезата заема погачата. В нея винаги се поставя сребърна монета (пара). Освен нея има и баница с късмети, които се правят от дрян timer клончета с пъпки по тях. Слагат се толкова, колкото са членовете на семейството.

Един от най-веселите обичаи е сурвакането. Сурвакарите отиват в къщите

на близки и познати, удрят здраво със сурвачката млади и стари и ги благославят за здраве и плодородие.

Поставя се задача: учениците да украсят сурвачка и да напишат картичка до свои близки по случай Коледа и Нова година.

Отбелязват времето за деня, а вкъщи попълват своята енциклопедия с изрязана или нарисувана от тях подходяща картина.

Изводи и обобщения: Коледа и Нова година са едни от най-очакваните и любими зимни празници както за децата, така и за възрастните. Те се готвят старателно за тях, като спазват традиционните обичаи.

ЧОВЕКЪТ И НЕГОВОТО ЗДРАВЕ

Хигиена

Цели на урока: Учениците да осъзнаят необходимостта от редовно спазване на лична хигиена за тяхното добро здраве; да разберат в какво се изразява тя; да се изградят познавателни и практически умения и навици за нейното спазване.

Основни понятия: хигиена, лична хигиена, здраве, вана, душ.

Подготовка на урока: Да се намерят подходящи картини, стихчета и гатанки, свързани с темата.

Ход на урока

Най-напред учениците разглеждат илюстрациите на с. 36 и разказват какво е показано в тях, което те също трябва редовно да изпълняват: миене на ръцете, къпане, ресане на косата, преобличане, миене на зъбите, рязане на ноктите на ръцете и краката. Отстрани в полето са нарисувани отделни предмети, които се използват при осъществяването на личната хигиена. Това улеснява разказът на учениците.

Към личната хигиена се отнася и поддържането на чистотата на горните дрехи и обувките.

За затвърдяване на тези знания на с. 37 в контур са дадени за оцветяване вещи за поддържане на личната хигиена. Отстрани са оставени свободни редове, в които учениците трябва да запишат думи като: кърпа, гребен, а по-долу – вана.

В долната част на същата страница е нарисувана част от баня. Учениците трябва да довършат картината, като изрежат от приложението необходимите изображения на предмети и ги залепят на подходящо място, т. е. довършат банята.

Отбелязва се времето за деня.

В своята енциклопедия учениците могат да запишат изводи за значението на личната хигиена, гатанки или да нарисуват предмети, необходими за нейното осъществяване.

Изводи и обобщения: Здравето на хората в много голяма степен зависи от спазването на лична хигиена. Чрез нея се отстраняват от тялото не само видимото замърсяване, но и много преносители на болести. Добива се приятен външен вид.

Хранене

Цели на урока: Да се запознаят учениците със значението на храненето, да се убедят в необходимостта от редовно приемане на разнообразна храна; да се формират у тях познавателни и практически умения за хигиена и култура на храненето; да се изградят практически умения за подбор на подходящи обекти от приложението, за рязане и лепене.

Основни понятия: разнообразна храна, прибори за хранене.

Подготовка на урока: Осигуряват се картини с различни видове храни, картина при зъболекаря, както и гатанки (за зъбите и устата).

Ход на урока

На горната илюстрация на с. 38 са представени различни видове храни: месо и месни продукти, мляко и млечни продукти, риба, птица, яйца, плодове, зеленчуци. Учениците научават от нея каква храна трябва да приемат. Отстрани в полето са нарисувани предмети, които се използват при приготвяне на храната и прибори за хранене. Чрез тях се обогатява разказът на учениците.

На следващата илюстрация са представени различни лакомства. Чрез поставяне на знака + в празните кръгчета децата следва да отбележат кои от тях най-много обичат.

Чрез беседа учениците трябва да разберат значението на храненето. Храната е необходима за поддържане на тялото, източник е на енергия, нужна за всички дейности, които извършваме. При децата храната е необходима и за техния растеж и развитие. Затова те трябва да се хранят по-често от възрастните – по 5 пъти на ден. Храната трябва да е разнообразна. Само така се осигуряват всички необходими елементи за организма. От правилното хранене зависи здравето на хората.

С илюстрациите на с. 39 се цели да се изградят у децата хигиена и култура на храненето. Изобразено е дете, което си мие ръцете. Учителят набляга върху това, че ръцете трябва да се мият преди всяко хранене. Представена е празна маса, на която учениците следва да нарисуват чинии и прибори, подредени за хранене.

На следващата илюстрация са представени деца, които се хранят: едно дете е седнало и се храни прилично, а другите извършват действия, които са неприемливи по време на хранене. Учениците следва да определят поведението на всяко от тях и да изразят своята оценка чрез поставяне на знака (+) или (-) в кръгчетата. Те трябва да направят и нужните изводи за себе си.

За нормалното хранене от голямо значение е състоянието на зъбите, затова

те трябва да се проверяват редовно и при необходимост да се търси помощта на зъболекар. Последната илюстрация на с. 39 подсеща учениците за това.

Тук е мястото за гатанки. Много такива има за устата и зъбите.

В определеното място с подходящия знак учениците отбелязват характера на времето за деня.

В своята енциклопедия те залепват подходящи картини на храни, хранещи се деца или сами рисуват такива. Записват и няколко гатанки.

Изводи и обобщения: Всеки човек се нуждае от редовно хранене, за да бъде здрав, да поддържа своето тяло и да има енергия за работа и други дейности. Децата се нуждаят от по-често хранене, защото тяхното тяло още расте и се развива, освен това те изразходват много енергия в игрите. Храната, която употребяват, трябва да е разнообразна и да се приема в точно определено време – сутрин, около 10 часа, на обяд, около 4 часа следобед и на вечеря.

Спорт и игри

Цели на урока: Да се внуши убеждението за необходимост от игри и спорт за нормалното развитие на децата, както и това, че при тяхното осъществяване трябва да се спазват определени правила, да се изградят у учениците умения и навици за спазване на правилата при игри и спортуване; да се възпитат норми на поведение и култура на общуване (комуникативни умения при игри и спортуване); умение да изпитват радост от правилно провежданите игри или спорт.

Основни понятия: спорт, правила, култура на общуване.

Подготовка на урока: Осигуряват се картини с различни игри и спортове, и стихотворението на Асен Босев „За да бъдем здрави“.

Ход на урока

Най-напред чрез беседа учителят установява какви игри упражняват неговите ученици и занимават ли се някои от тях с определен вид спорт – индивидуален или групов.

После учениците разглеждат илюстрациите на с. 40 и разказват по тях за игрите и спортовете, които са представени. С беседа се установява дали някой от класа се занимава със спорт. Отстрани в полето са нарисувани различни пособия за спорт, което улеснява и обогатява разказа.

Илюстрациите на с. 41 запознават учениците с други видове игри. В същото време им дават възможност да изразят отношението си към поведението на децата в тях чрез поставяне на знаците (+) или (-) в кръгчетата. Тук е мястото да се подчертае, че има някои опасни игри.

Долу на същата страница е поместена задача за самостоятелна работа – учениците трябва да изрежат различни топки от приложението и да ги поставят на подходящото място.

Децата коментират какво е времето през деня и рисуват подходящия знак на предвиденото за това място.

Рецитира се стихотворението „За да бъдем здрави“.

За „Моята енциклопедия“ учениците намират или рисуват подходящи картини, записват кратки стихчета.

Изводи и обобщения: Движенията, които децата извършват по време на игрите, са необходими за нормалното им развитие, но при тяхното провеждане трябва да се спазват определени правила, за да се избегнат злополуки. Само когато се играят правилно, игрите доставят радост и наслада. Спортът е по-организиран вид игра. Има колективни (волейбол, баскетбол, народна топка) и индивидуални видове спорт (спортна гимнастика, аеробика и др.). Упражняването на даден вид спорт изисква по-голяма мобилизация на силите и волята. На учениците трябва да се внуши, че е добре всеки от тях да упражнява даден вид спорт (по техен избор) извън тези, които изпълняват в часовете по физическо възпитание.

Дневен режим

Цели на урока: Да се запознаят учениците с дневния режим на първокласника; да се убедят, че трябва да го спазват; да се изградят у тях умения и навици за спазване на всички компоненти на дневния режим; да се формират умения за самооценка и оценка на поведението на другите деца; да се развива умението им за писане.

Основни понятия: дневен режим, часовник, часове, ден, нощ, денонощие.

Подготовка на урока: Осигуряват се картини, стихове, гатанки, разказче.

Ход на урока:

Целият дневен режим на първокласника е представен в първата илюстрация на с. 42 по часове. Учениците трябва внимателно да я разгледат и да разкажат какво е показано на нея. Да проследят всяка дейност на децата от ставанането им от сън до заспиването им вечер. Това се прави последователно от няколко ученици, така че да се получи цялостна картина за дневния режим в рамките на едно денонощие: в колко часа се става от сън, в колко часа е закуската, колко часа ученикът прекарва в училище, в колко часа е обядът, през кое време се готвят уроците, играе се и се помага възрастни, в колко часа е вечерята, в колко часа се ляга за сън. Малките картини в полето улесняват и обогатяват разказа.

Под тази илюстрация е нарисован часовник без цифри. Учениците трябва да ги изпишат точно на мястото им. В тази дейност ги улеснява горният часовник.

В първата половина на с. 43 са представени картини, които показват отделни моменти от дейностите на децата през деня и вечерта. От учениците се изисква да определят поведението им и дейностите, които извършват, и да преценят кои от тях са правилни и кои неправилни, като поставят знаците (+) или (-) в кръгчетата.

Добре е отстранени в празните редове учениците да запишат думите: часовник, чета, тичам.

Най-отдолу на същата страница във вид на часовник са представени картини на сутрин и вечер. Децата трябва със стрелки да отбележат в колко часа стават сутрин и в колко часа си лягат вечер.

В този урок специално внимание трябва да се обърне на значението на съня за децата в тяхната възраст. Те трябва да спят най-малко 10 часа в денонощието, ако искат да са здрави и бодри.

Казват се гатанки и стихчета за съня.

Учениците определят характера на времето за деня и рисуват подходящия знак в кръга.

В къщи в „Моята енциклопедия“ те могат да запишат гатанки или стихчета за съня или да нарисуват един момент от своя дневен режим.

Изводи и обобщения: Спазването на дневен режим е много важно за навременното извършване на всички дейности, характерни за ученика, през денонощието. Това дава възможност за изграждане на полезни умения и навици за ритмичност в дейностите, което предотвратява умората и осигурява добро здраве.

Пролет в родния край (екскурзия)

Екскурзията се провежда на същото място, избрано за есента и зимата.

Цели на екскурзията: Учениците да получат конкретни възприятия за промените в неживата и живата природа през пролетта: затопляне на времето, топене на снеговете, прииждане на реките; цъфтене и разлистване на дървета, храсти и много тревисти растения; събуждане на животните, които прекарват зимата в сън, завръщане на прелетните птици, размножаване на животните; трудовата дейност на хората през този сезон; осъществяване на естетическо възпитание, на природозащитно съзнание и поведение; изграждане на познавателни и практически умения за оцветяване, намиране на подходящите картини в приложението и залепването им на оставеното за това място.

Основни понятия: сезон, пролет, затопляне, завръщане на прелетните птици, цъфтеж, разлистване, засяване, засаждане, „китна пролет“, гнезда, снасяне, мътене, раждане, размножаване.

Подготовка на екскурзията: Учителят определя подходящия ден за екскурзията и набелязва най-характерните за пролетта обекти и явления, които ще бъдат наблюдавани; осигурява подходящ литературен материал, свързан с темата.

Ход на екскурзията

По време на екскурзията в гората или в парка учителят насочва вниманието към някои особености в природата: какво е времето в сравнение със зимата, на кои места се е запазил снегът, каква е реката, когато се топят снеговете. След това се наблюдават същите дървета и храсти, които вече са наблюдавани през есента и зимата и учениците са се научили да ги разпознават и назовават. В

момента те са се разлистили и цъфтят. Учениците сравняват техните клони с тези, които са потопили във вода в класната стая, изтъкват разликата.

Цъфтят и овощните дървета в градините. Тук е мястото учителят да обясни, че при повечето дървета и храсти се развиват първо цветовете, после листата (череша, слива, кайсия и др.), а при други – цветовете и листата се развиват почти едновременно (ябълка, круша и др.). Много тревисти растения също цъфтят през пролетта: кокичета, минзухари, кукуряк, теменужки, иглики и др., а в градините – лалета, нарциси и др. Вниманието на учениците се насочва към красотата на природата, използва се изразът „китна пролет“.

Към края на пролетта узряват първите плодове – череша, ягоди.

По-нататък децата се оглеждат, за да открият новото, различното в поведението на животните: лястовиците и щъркелите са се завърнали от юг, виждат се много птици, природата е озвучена от техните песни, летят много насекоми. Учителят обяснява, че през пролетта бозайниците раждат своите малки; птиците правят гнезда, снасят в тях яйца, които мътят до излюпване на малките; размножават се и другите животни.

Набляга се на това да не газят тревата в парковете, да не чупят клони, да не събират горски цветя, да не замерват птици с камъни.

С беседа се уточнява какво знаят учениците за труда на хората в полето и в градините – орат, окопават, засяват семена, засаждат разсад. В полето и градините напролет кипи усилен труд.

За повишаване емоционалността по време на екскурзията се рецитират подходящи стихове, пеят се песни за пролетта.

Изводи и обобщения: Пролетта е един от най-благоприятните сезони за живота на растенията и животните – времето се е затоплило, има изобилие от влага за растенията и храна за животните. Поетите казват, че „през пролетта природата се събужда за нов живот“. Това е любимият сезон на повечето хора.

Пролет

Цели на урока: Да се разширят, затвърдят и систематизират знанията на учениците за характерните изменения в неживата и живата природа през пролетта – промени на времето, промени в живота на растенията и животните; особености в труда на хората през пролетта; да се изгради у децата екологична култура, да се формират умения и навици за оцветяване, изрязване, лепене и писане.

Основни понятия: Затвърдяват се понятията сезон, пролет, затопляне, завръщане, цъфтеж, разлистване, засяване, засаждане, гнезда, снасяне, мътене, раждане, размножаване, паша.

Подготовка на урока: Осигуряват се картини, стихове и песни за пролетта, например стихотворението на Й. Друмников „Пролет“.

Ход на урока

Най-напред с беседа се разширяват и затвърдяват знанията на учениците, получени по време на екскурзията, ако тя е предхождала урока.

Пристъпва се към работа с учебника. Учениците си припомнят символа на пролетта – бяло цвете на зелен фон. Разглеждат първата илюстрация на с. 44 и разказват по нея за живота в гората през пролетта: клоните на дъба са покрити с листа, храстите цъфтят, катеричката леко подскача, кълвачът чука по кората на дъба, синигери са накацали по клоните му, щъркелът се е завърнал от юг, мечката и таралежът са се събудили от зимния си сън, отново се вижда враната. На картината не се виждат малките на тези животни, но учителят не бива да пропусне да спомене, че през пролетта животните се размножават. По поляните цъфтят тревисти растения.

Втората илюстрация изобразява къща с двор през пролетта. Цъфтят овощните дървета, момче почиства двора от сухи клони, сестра му засажда растениа, а майката прави почистване на дома.

Отстрани в полето са нарисувани пролетни цветя, което създава условия за разширяване и конкретизиране разказа на учениците по илюстрациите.

На с. 45 са поместени две снимки с типични за сезона явления – стадо овце на паша и цъфнала овощна градина. По тях децата също трябва да разказват, а отстрани в празните редове да запишат „пролет“.

След това учениците оцветяват пролетния букет. Отстрани записват имената на тези цветя (кукуряк, минзухар, иглика, синчец, теменужка, здравец), които са им по-лесни за писане.

После изрязват от приложението пролетни плодове и ги залепват върху фруктиерата.

Определят времето за деня и рисуват подходящия знак.

За работа вкъщи на учениците се поставя задача да нарисуват в своята енциклопедия пролетна картина, пролетно цвете или да залепят готови картини.

Изводи и обобщения: Пролетта е най-благоприятният сезон за живота на растенията и животните. Тогава дърветата и храстите цъфтят и се разлистват, цъфтят много тревисти растения; прелетните птици се завръщат от юг, животните се размножават; в градините и в полето кипи усилен труд – хората орат, копаят, засаждат разсад, засяват семена, повечето домашни бозайници заедно с техните малки се извеждат на паша.

Децата и възрастните се радват на хубавото време, на богатството и разнообразието на живота около тях.

Пролетни празници

Цели и задачи: Да се дадат знания на учениците за един от най-веселите празници през пролетта – Великден; да се запознаят децата с народните обичаи и традиции, свързани с подготовката и честването му; да се формират умения у тях да разказват и изброяват местни традиции и обичаи; да се изградят

практически умения за оцветяване, изрязване и лепене на определеното за целта място в учебника.

Основни понятия: Великден, великденски хляб, великденски яйца, великденски хора.

Подготовка на урока: За онагледяване на урока да се подготвят подходящи картини, художествена литература и музикални произведения.

Ход на урока

Изложението на урока има следните акценти: подготовка на празника, честването му и народните обичаи и традиции, свързани с него. Учениците разглеждат илюстрациите по темата в учебника (на с. 46), разказват какво знаят за празника и как го празнуват у дома. Знанията на учениците се обогатяват, като им се чете и разказва за народните обичаи, свързани с празника.

Великден е един от най-големите пролетни празници. Пригответе се за него протичат през цялата предходна седмица. Червените яйца се боядисват обикновено на Велики четвъртък. С първото боядисано яйце стопанката потърква лицата на децата, за да са здрави и румени през годината. То се пази на иконата до следващия Великден.

Великден се празнува 3 дни. Сутринта на първия ден всички отиват на църква за тържествената литургия и се връщат вкъщи със запалени свещи, като се поздравяват с „Христос Воскресе!“.

На празничната трапеза се събира цялото семейство. В средата на масата се слага великденският хляб, украсен с червени и шарени яйца. Той се разчупва на толкова парчета, колкото са хората на трапезата. Всички се чукат с великденски яйца за здраве. След общата трапеза момите отиват да се люлеят. Празничното великденско хоро започва на обед. То се играе и през следващите два дни.

След разказа на учителя се поставя задача на учениците да разгледат илюстрациите от учебника (с. 46 и 47) и да ги съотнесат към това, което са научили за подготовката и честването на големия пролетен празник. Учителят ги поощрява да разказват как честват Великден. Учениците четат стихотворението на с. 46 и разказват за местните обичаи и традиции.

В урока са включени интересни и разнообразни задачи за оцветяване на великденски яйца, за изрязване и лепене от приложението на елементи, с които да се подреди великденската трапеза. В полето има тесни и широки редове, на които учениците трябва да напишат: „Великден“, „великденски яйца“, „великденско хоро“.

Определят и отбелязват времето за деня.

У дома изрязват и залепват или рисуват в своята енциклопедия подходящи великденски картини.

Изводи и обобщения: Народните традиции и обичаи са свързани с миналото на нашия народ и са се запазили до наши дни. Те са извор на народна мъдрост и надежда за по-добър живот.

ПРАЗНИЦИ В РОДНИЯ КРАЙ

Национални празници

Цели и задачи: Да се дадат знания на учениците за националните празници 3-ти март и 24-ти май; за някои забележителни събития и личности от българската история; да се систематизират знанията за нашата азбука и нейните создатели; да се възпитат чувства на признателност и гордост към делото на св. св. Кирил и Методий; да се формират умения за разпознаване и определяне във времето на официалните празници в Република България.

Основни понятия: национални празници, азбука, писменост, просветители.

Подготовка на урока: Наблюдава се празнуването на национален празник в селището или районния център. Подготвят се табла със снимков материал, поставят се цветя на паметни плочи и места, свързани с героични събития, посещават се близки паметници на Руско-турската освободителна война, паметници на св. св. Кирил и Методий, разглеждат се експонати в музеи, свързани с борбите за свобода в родния край и родината. Подбират се подходящи стихове и разкази.

Ход на урока

Урокът може да започне с националния химн или с друга тържествена и героична песен. Непринудено се актуализират знанията за освобождението на България от османско иго и за героичните боеве на Шипка.

Тъй като историческият материал е твърде абстрактен за учениците от първи клас, учителят трябва да търси и разкрива връзката между родното място и разглежданите исторически събития.

За по-успешното усвояване на материала и за възпитаване на чувство за национална гордост изложението на учебния материал трябва да бъде ярко, образно и богато онагледено. Като използва и илюстрациите в учебника (с. 48), учителят трябва да се спре на най-важните събития от Руско-турската освободителна война, българското участие в нея, народната признателност към героите, сражавали се за свободата на България.

Следващите илюстрации насочват вниманието на децата към значението на Трети март и паметниците на народната признателност. Въпросите: „Къде има такива паметници?“, „Кои други паметници, свързани с Освобождението, знаете“, „Кои от тях се намират в родния ви край?“, ще дадат възможност да се систематизират и обогатят усвоените до този момент знания.

На същата страница е отделено място за писане. В него учениците може съвсем кратко да напишат как се чества 3-ти март в тяхното селище.

Във втората част на урока чрез текста на с. 49 в учебника, илюстрациите и стихотворението се систематизират знанията на първокласниците за нашата азбука.

Илюстративният материал може да послужи за провеждане на беседа, свързана с великото дело на двамата братя Кирил и Методий.

Учениците разглеждат нагледните материали. Обясняват защо тачим делото на двамата братя и защо ги наричаме просветители.

В хода на урока слушат и изпълняват песни и стихотворения, посветени на Кирил и Методий.

Поставя им се задача да проучат има ли в тяхното селище квартал, улица, училище, читалище, които да носят името на двамата братя, и как се чества 24-ти май.

В края на часа звучи химнът, посветен на Кирил и Методий, „Върви народе възродени!“.

Отбелязва се характерът на времето за деня.

Децата попълват енциклопедията си със стихове за 3-ти март и 24-ти май.

Изводи и обобщения: 3-ти март и 24-ти май са едни от най-големите национални празници на България. Те се честват масово и с голяма тържественост. В подготовката и в самото им провеждане активно участие взимат и учениците.

Национални символи

Цели на урока: Да се разширят и затвърдят знанията на учениците за нашата родина; да се усвои съзнателно името ѝ Република България; да се дадат знания за българското знаме и символичното значение на цветовете му; да се формират умения за разпознаване на знамето и на някои исторически бойни знамена – наши светини.

Основни понятия: родина, държава, трибагреник, знаме, Народно събрание, Президентство, община.

Подготовка на урока: За изучаване на темата учениците са подготвени от учебните екскурзии и наблюдения, проведени през годината. Набавят се нагледни средства: картини на важни държавни и обществени сгради, националното знаме.

Ход на урока

Урокът се провежда чрез беседа за разширяване, систематизиране и обобщаване на усвоените през учебната година знания.

Трябва да се усвои следната информация: Нашата родина е България. Тя е красива. Всеки българин обича своята родина и трябва да се гордее с нея. Знамето на Република България има три цвята – бял, зелен, червен. То се поставя на важните държавни и обществени сгради – Народно събрание, Президентство, община, училища, детски градини.

Учениците разглеждат първата илюстрация на с. 50. Четат стихотворението „България“ и текста, написан в полето. Оцветяват с цветовете на знамето контурите на България.

Беседата продължава със запознаване със старите исторически и бойни знамена на България, които са част от героичното ѝ минало.

За по-голяма емоционалност при разработката на урока може широко да се

използват подобранияте предварително методически материали, химнът на България и други исторически песни.

В учебника са дадени някои снимки на по-важни държавни сгради, на които задължително се вее националното знаме. Те улесняват учениците по време на беседата, насочват ги към това да разкажат къде в тяхното родно селище е поставен националният флаг.

Учителят обяснява, че знамето се носи на всички големи празници и събития от национално значение (включително и спортни).

Големите възпитателни задачи, които поставя темата, налагат изложеното учебно съдържание да бъде емоционално наситено и богато онагледено. По този начин сложните понятия ще станат по-достъпни и разбираеми за учениците при разработване на темата.

Изводи и обобщения: Името на нашата родина е България. Тя има свое национално знаме, което се поставя на важните държавни и обществени сгради, както и на жилищата по време на големи празници.

Лято в родния край (екскурзия)

Цели на екскурзията: Да се запознаят учениците с характерните особености на сезона лято – летни горещини; промени в живота на растенията и животните; особености в трудовата дейност на хората; летен отдих; да се поставят задачи за наблюдение на характерни явления в природата през лятото. Провежда се преди урока.

Основни понятия: сезони, лято, летни горещини, зреене (на плодове и зеленчуци), сенокос, паша.

Подготовка на екскурзията: Посещават се същите места както през останалите три сезона. Подготвят се подходящи стихотворения и песни.

Ход на екскурзията

Екскурзията се провежда в последните дни на учебната година, когато всъщност е краят на пролетта, но вече са налице някои от признаците на лятото. През същинското лято учениците сами ще трябва да открият неговите характерни признаци.

По пътя до мястото на екскурзията учителят насочва вниманието към облеклото на хората, както и към облеклото на учениците. Наблюдава се трудът в полето и в градините – сенокос, много стада от домашни животни са изведени на паша, берат се плодове и зеленчуци.

В гората (парка) се виждат много птици. Техните песни огласяят природата. Летят и много насекоми. Гущерите излизат на слънце. Бозайниците водят активен живот. Малките им порастват и се готвят за самостоятелен живот. Същото се отнася за птиците.

Учениците могат да уловят някои насекоми (пеперуди, бръмбари и др.), а учителят да им обясни как да си направят сбирка с тях.

Дърветата и храстите са с много листа, наедряват техните плодове, а някои узряват, по горските поляни зреят диви ягоди, цъфтят тревисти растения.

Децата се радват на хубавото време и красивите гледки, пеят песни и рецитират стихове за лятото. Поставят им се задачи за лятото – да наблюдават правенето на купи от сено, жътва на пшеница с комбайни и др., а също да ловят насекоми и да си направят сбирка с тях.

Изводи и обобщения: Лятото е много благоприятен сезон за растенията и животните. През него кипи усилен труд на хората в градините и на полето. Много хора прекарват дни на отдых в планина или на море. Учениците са във ваканция.

Лято

Цели на урока: Да се актуализират, разширят и затвърдят знанията за живота на растенията, животните и трудовата дейност на хората през лятото; да се развиват умения за писане и решаване на кръстословици.

Основни понятия: Да се затвърдят понятията сезони, лято, летни горещини, сенокос, паша, зреене, жътва, комбайн.

Подготовка на урока: Осигуряват се картини, диафилми, диапозитиви, стихотворения и песни за лятото.

Ход на урока

Най-напред се актуализират и систематизират знанията на учениците, получени по време на екскурзията.

Показват се картини, диафилми или диапозитиви за лятото и се провежда беседа върху това, какво ново учениците са научили от тях, след което се пристъпва към работа с учебника.

Децата си припомнят емблемата на лятото – житен клас на оранжев фон. После разглеждат внимателно първата илюстрация на с. 32 в учебника и разказват по нея: клоните на дърветата и храстите са покрити с много листа, зреят техните плодове; по горските поляни цъфтят тревисти растения, зреят дивите ягоди, растат различни гъби.

Животните се грижат за своите малки, които вече са поотраснали. Птиците и бозайниците водят активен живот, влечугите – също. Летят различни насекоми – пеперуди, пчели и др.

На втората илюстрация учениците ясно виждат как изглежда дворът на къща през лятото: цъфтят различни цветя, зреят плодовете на овощните дървета, децата си правят слънчеви бани или поливат двора и градината с вода. Отстрани на илюстрацията са дадени картини на плодове и зеленчуци, които зреят през лятото. Те обогатяват разказа на учениците.

По първата илюстрация на с. 53 първокласниците разказват как прекарват лятото на море и довършват куплетите на стихотворението „През лятото“. След това разглеждат снимките под нея и разказват какво научават от тях.

Решават кръстословицата, като се ориентират по малките картини в началото на всеки ред:

	л	и	с	т			
	я	г	о	д	а		
	т	а	р	а	л	е	ж
	о	х	л	ю	в		

Определят времето през деня и поставят на място нужния знак.

За своята енциклопедия намират стихчета, които записват в нея.

Изводи и обобщения: Лятото е добър сезон за дивите растения и животни, както и за тези, които хората отглеждат. През него кипи усилен труд в полето и в градините. Това е сезонът на отпуските и ваканциите, когато много хора се отправят към планина или море.

Сезони (обобщение)

Обучението на предмета роден край завършва със затвърдяване и обобщаване на знанията за четирите сезона.

Цели на урока: Да се систематизират, затвърдят и обобщят знанията на учениците за четирите сезона и характерните за тях промени в живота на растенията, животните и трудовата дейност на хората, както и за заниманията на децата през различните сезони; да се разкрият връзката и зависимостта на живата природа от неживата.

Основни понятия: сезони, пролет, лято, есен, зима, цъфтене, разлистване, зреене, летни горещини, снежна покривка и др.

Подготовка на урока: Осигуряване на подходящи стихове и песни за сезоните.

Ход на урока

Най-напред се затвърдяват знанията за емблемите на отделните сезони. Под всяка от тях в квадратче трябва да се обозначи името на сезона с неговата начална буква.

После учениците разглеждат четирите илюстрации на с. 34 в учебника. Те са същите (къща с двор), които са дадени за отделните сезони. Тук са подредени в тяхната естествена последователност, а не съобразно учебната година.

Децата разглеждат илюстрациите отново и разказват, като си припомнят какво са научили от тях.

Учебният час завършва с пеене на песни и речитиране на стихове. Много подходящи за този урок са стихотворенията на Б. Светлинова „Хубави са всички!“ и на Калина Малина „Кога е това?“.

Изводи и обобщения: В нашата страна се редуват четири сезона. Те са пролет, лято, есен и зима. През всеки от тях настъпват характерни промени в неживата природа, които предизвикват промени в живота на растенията, животните и трудовата дейност на хората. Децата също променят своите дейности и игри.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Бенина-Маринкова, В., З. Паприкова-Крутилин, И. Антонова – съставители. Календарни празници и обичаи на българите – Енциклопедия. БАН. Изд. къща „Знак“ 1966.
2. Добрев, Т., Л. Найденова, Е. Кюркчиева. Родинознание. Ръководство за учителя на първи клас на ЕСПУ. „Народна просвета“, 1973.
3. Добрев, Т., Л. Найденова, Е. Кюркчиева. Родинознание. Ръководство за учителя на втори клас на ЕСПУ. „Народна просвета“, 1974.
4. Добрев, Т., Л. Найденова, Е. Кюркчиева. Родинознание. Ръководство за учителя на трети клас на ЕСПУ. „Народна просвета“, 1975.
5. Йорданова, Л. Майсторете ръчички за радост на всички. „Отечество“, 1987.
6. Кабасанова, М., Л. Найденова. Методика на учебно-възпитателната работа по природознание 3.–5. клас. „Народна просвета“, 1969.
7. Мельчаков, Л. Ф. Уроци природоведения в 3 класе. М., „Просвещение“, 1980.
8. Мирчева, И., Е. Крушарска. Учебна програма по роден край за първи клас. МОН, 2000.
9. Найденова, Л., Н. Даракчиева. Методически насоки по природознание (с. 143–199) в Система на учебно-възпитателната работа в трети клас на ЕСПУ. „Народна просвета“, 1983.
10. Найденова, Л., В. Попов и др. Биология за 7. клас на СОУ. „Анубис“, 1996.
11. Найденова, Л., В. Попов, М. Коюмджиева. Биология за 7. клас. Книга за учителя. „Анубис“, 1996.
12. Система на учебно-възпитателната работа в първи клас на ЕСПУ. „Народна просвета“, 1981.
13. Станчев, Л. Сб. „По гори и поля“, „Народна просвета, 1968.
14. Стойкова, Ст. Български народни гатанки. „Наука и изкуство“, 1970.